

DIŞİŞLERİ BAKANI AHMET DAVUTOĞLU'NUN KERKÜK ZİYARETİ

FOREIGN MINISTER AHMET DAVUTOĞLU'S
VISIT TO KIRKUK

زيارة وزير الخارجية احمد داود اوغلو لمدينة كركوك

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES
مركز الشرق الأوسط للدراسات الاستراتيجية

DIŞIŞLERİ BAKANİ AHMET DAVUTOĞLU'NUN KERKÜK ZİYARETİ

FOREIGN MINISTER AHMET DAVUTOGLU'S VISIT TO KIRKUK

زیارة وزیر الخارجية احمد داود اوغلو لمدينة كركوك

ORSAM Rapor No: 132

Kasım 2012

ISBN: 978-605-4615-30-8

Ankara - TÜRKİYE

ORSAM © 2012

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

STRATEJİK BİLGİ YÖNETİMİ, ÖZGÜR DÜŞÜNCE ÜRETİMİ

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tarihçe

Türkiye’de eksikliği hissedilmeye başlayan Ortadoğu araştırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika çevrelerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla, 1 Ocak 2009 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) kurulmuştur. Kısa sürede yapılanan kurum, çalışmalarını Ortadoğu özelinde yoğunlaştırmıştır.

Ortadoğu’ya Bakış

Ortadoğu’nun iç içe geçmiş birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Ortadoğu ne de halkları, olumsuzluklarla özdeşleştirilmiş bir imaja mahkum edilmemelidir. Ortadoğu ülkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barışçıl bir kalkınma seferberliği başlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaşama iradesine, devletlerin egemenlik halklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine saygı, gerek ülkeler arasında gerek ulusal ölçekte kalıcı barışın ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Ortadoğu’daki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi çözümler üzerinde durulması, uzlaşmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Sözkonusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkılarını sürdürmelidir. Cepheleşen eksenlere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaştırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaştırıcı politikalarıyla sağladığı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaatidir.

Bir Düşünce Kuruluşu Olarak ORSAM’ın Çalışmaları

ORSAM, Ortadoğu algılamasına uygun olarak, uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve uygun pozisyonların alınabilmesi amacıyla, kamuoyunu ve karar alma mekanizmalarına aydınlatıcı bilgiler sunar. Farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretir. Etkin çözüm önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araştırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik eder. ORSAM; bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaştırabilen güçlü bir yayım kapasitesine sahiptir. ORSAM, web sitesiyle, aylık Ortadoğu Analiz ve altı aylık Ortadoğu Etütleri dergileriyle, analizleriyle, raporlarıyla ve kitaplarıyla, ulusal ve uluslararası ölçekte Ortadoğu literatürünün gelişimini desteklemektedir. Bölge ülkelerinden devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve STK temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak bilgi ve düşüncelerin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

Bilgay Duman

1983'te Ankara'da doğdu. 2011 yılı itibariyle Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora Programında eğitimini sürdürüyor. Yüksek Lisans tezini "Saddam Sonrası Dönemde Türkmenler ve Kerkük" konusunda yazdı. Çeşitli medya kurum ve kuruluşlarında, ulusal ve uluslararası dergi ve gazetelerde makale ve röportajları yer aldı. Katıldığı çok sayıdaki konferansın yanı sıra, sıklıkla Ortadoğu coğrafyasında saha çalışmaları yapmakla birlikte, Birleşmiş Milletler gözlemcisi olarak Irak ve Afganistan seçimlerinde uluslararası gözlemci ekiplerinde yer aldı. Çalışmalarına ORSAM bünyesinde Ortadoğu Uzmanı olarak devam ediyor.

TAKDİM

ORSAM olarak Ortadoğu hakkında yaptığımız çalışmalarla hem Türkiye'nin dış politikası itibariyle ilgi alanına giren hem bölgeyi etkileme kapasitesine sahip hem de Ortadoğu'nun iç politik yapısı açısından büyük önem arz eden konuları daha ciddiyetle ele alma çabası içerisindeyiz. Özellikle yerinden ve birincil elden aldığımız bilgilerle yürüttüğümüz çalışmalarımızın, Irak'ın daha iyi anlaşılmasında katkısı olacağı inancını taşıyoruz.

“Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük Ziyareti” adlı raporumuz, 36 yıl sonra ilk kez Kerkük'ü ziyaret eden Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı olması sebebiyle, Sayın Ahmet Davutoğlu'nun ziyaretine ilişkin bütün detayları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük ziyaretine ilişkin olan bu rapor, bir milat niteliğindeki ziyaretin hafızalarda daha kalıcı olması için görsel materyallerle de zenginleştirilmiştir.

Bununla birlikte Kerkük'ün Türk dış politikasındaki yerinin önemi nedeniyle Kerkük'e Türkiye'den gerçekleştirilen ziyaretler de belgeleriyle yer almıştır. Böylece bu rapor vasıtasıyla, Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük ziyaretinin ne kadar önemli olduğunun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir. Öte yandan Türkiye'nin Kerkük ilgisine dair toplu bir bilgi dağarcığı da oluşturulmuştur. Söz konusu bu raporun konuya ilgi duyan herkes için bir başucu kaynağı olmasını ve fayda sağlamasını umuyoruz.

Hasan Kanbolat
ORSAM Başkanı

İçindekiler

Takdim	4
Özet	7
Giriş	8
Kerkük'ün Kısa Tarihi.....	8
2003'ten 2012'ye Kerkük'te Siyasal Durum.....	10
Türkiye'nin Kerkük İlgisi ve Geçmişten Günümüze Kerkük Ziyaretleri.....	16
Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük Ziyareti	19
Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük Ziyareti'nin Irak İç ve Dış Politikasına Yansımaları.....	29
Sonuç Yerine: Türkmen Stratejileri	31

DIŞIŞLERİ BAKANİ AHMET DAVUTOĞLU'NUN KERKÜK ZİYARETİ

Hazırlayan: Bilgay Duman
ORSAM Ortadoğu Uzmanı

DIŞİŞLERİ BAKANI AHMET DAVUTOĞLU'NUN KERKÜK ZİYARETİ

Özet

- Kerkük'ün şehirleşmesinin Asurlular döneminde tamamlandığı bilinmektedir.
- Yavuz Sultan Selim tarafından 1517'de Osmanlı Devleti topraklarına katılan Musul-Kerkük bölgesinde 1926 Ankara Anlaşması'na kadar süren bir Türk hakimiyeti egemen olmuştur.
- Osmanlı Devleti'nin bir vilayeti olan Musul'un Irak egemenliğine geçmesinin ardından Kerkük vilayet statüsünde idari bir birim olmuştur. Irak'taki bütün yönetimlerin Kerkük vilayeti üzerinde uyguladıkları farklı politikalar Kerkük'ün yapısını değiştirmiştir.
- 1968'de "sosyalist Arap milliyetçiliği" söylemiyle ortaya çıkan Baas Partisi'nin Irak'taki hakim güç olmasıyla birlikte, ülkede Arap olmayan unsurlara yönelik asimilasyon politikaları başlamıştır. Bu durum doğrudan Kerkük'ü etkilemiştir.
- ABD'nin Irak işgali Kerkük'ü yeniden gündeme taşımıştır. Bugün Irak'taki siyasal süreç içerisinde tartışılan konular gözönünde bulundurulduğunda düğümün zengin petrol yataklarına sahip Kerkük'te oluştuğu görülmektedir.
- Kerkük sadece Irak'taki gelişmeleri değil, bölgesel ve hatta uluslararası politikayı da etkileyebilecek bir potansiyele sahiptir.
- Türkiye'nin Kerkük hakkındaki hassasiyetleri üst seviyedir. Türkiye'nin Kerkük'e ilişkin hassiyetlerinden birini de Kerkük'teki Türkmen varlığı oluşturmaktadır.
- Özellikle 2003'ten sonra Kerkük üzerindeki statü sorununda aktif rol oynayan Türkiye, Kerkük'teki dengeyi gözetilmesi konusundaki görüşünü açıkça her platformda dile getirmektedir.
- Ancak Türkiye'nin Kerkük'e ilgisi sadece günümüz politikalarıyla sınırlı değildir. Türk yetkililer, Kerkük ve bölge halkına karşı ilgisini politika ve diplomasinin el verdiği ölçüde azami bir biçimde göstermeye çalışmıştır. Kamuoyunda çok net bilinmemekle birlikte, tarihten günümüze kadar pek çok Türk devlet adamı Kerkük'ü ziyaret etmiştir.
- Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun 2 Ağustos 2012'deki Kerkük ziyareti, 1976'da dönemin Dışişleri Bakanı Sayın İhsan Sabri Çağlayangil'in ziyaretinin ardından Türk yetkililer tarafından yapılan ilk ziyaret olma özelliğini taşımaktadır. Bunun yanında söz konusu ziyaretin son derece kritik bir dönemde yapılmış olması da ziyaretin önemini arttırmaktadır.

Giriş

ABD'nin 2003'te Irak'ı işgali ile şiddet neredeyse bu ülkenin simgesi haline gelmiştir. Irak'ta yaşanan savaşın ardından ABD ve Irak hükümetinin "terör operasyonları" adı altında Irak halkına verdiği zarar, mezhep çatışmaları, güç mücadelesi ve insanların yaşam savaşı halen devam etmektedir. Irak'a yapılan müdahalelerle ülkenin genleriyle oynanmış ve doğası bozulmuştur. Bu ortam içerisinde halk güven duygusunu kaybetmiştir. Bu durum Irak'taki bütün alanları etkilemiş durumdadır. Özellikle siyasi platformda yaşananlar göz önünde bulundurulduğunda söz konusu durum daha net bir biçimde anlaşılmaktadır. Irak'taki ayrışma en net şekliyle Kerkük'te vücut bulmaktadır. 2005'te Irak'ta kabul edilen anayasada Kerkük için bir yol haritası ortaya konsa da Kerkük'te siyasi bir uzlaşma kültürünün oluşmaması, hem sosyal tabanı hem de Irak'ın genel politikasını içinden çıkılmaz bir sorunları yumağına sürüklemektedir. Bugünkü Irak'taki siyasal süreç içerisinde tartışılan konular göz önünde bulundurulduğunda siyasi düğümün zengin petrol yataklarına sahip Kerkük'te olduğu görülmektedir. Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) ile merkezi hükümet arasındaki iktidar mücadelesinde petrol gelirlerinin paylaşımı, peşmerge güçlerinin statüsünde federalizm uygulaması ve seçimlere kadar hemen hemen bütün siyasi konular Kerkük üzerinde kilitlenmektedir. Buradan yola çıkarak klasik tabirle "Kerkük'ün Irak'ın bir minyatürü", olarak ifade edilmesi anlam kazanmaktadır. Öte yandan Kerkük sadece Irak'taki gelişmeleri değil, bölgesel ve hatta uluslararası politikayı etkileyebilecek bir potansiyele sahiptir. Bu etki kapasitesinden en çok etkilenecek ülkelerden biri de Türkiye'dir. Nitekim Türkiye'nin Kerkük hakkındaki hassasiyetleri üst seviyedir. Türkiye'nin Kerkük'e ilişkin hasiyetlerinden birini de Kerkük'teki Türkmen varlığı oluşturmaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin yakın komşularına yönelik etkin bir politika üretemediği dönemlerde bile Kerkük ve bölgedeki Türkmenlere yönelik ilgi üst seviyede olmuş, Türkmenler ve Kerkük unu-

tulmamıştır. Bu noktada Kerkük'ün geçmişi-ne ve Türk yetkililerin Kerkük'e ilişkin tarihi ziyaretlerine ışık tutmanın faydası olacağı düşünülmektedir.

Kerkük'ün Kısa Tarihi

Musul-Kerkük bölgesi, ilkçağların en önemli medeniyetlerinden ikisi olan Asur ve Babil Devletlerinin kurulduğu bölge olarak bilinmektedir. Kerkük'ün şehirleşmesinin Asurlular döneminde tamamlandığı bilinmektedir. İlkçağ'dan itibaren önemli bir merkez olan Musul-Kerkük bölgesi, İslam devletleri döneminde de önemini koruyarak Emevi ve Abbasi Devletlerinin belli başlı şehirleri olarak ortaya çıkmıştır.¹ Emeviler ve Abbasiler döneminde küçük bir yerleşim yeri ve henüz önem kazanmadığı bir şehir olarak bilinen Kerkük, 16. yüzyılda bölgenin Osmanlı Devleti egemenliğine geçmesiyle doğudan gelecek tehlikelere karşı koyması bakımından önemli bir savunma merkezi haline gelmiştir. Yavuz Sultan Selim tarafından 1517'de Osmanlı Devleti topraklarına katılan Musul-Kerkük bölgesinde, 5 Haziran 1926'da Türkiye ve Irak arasında imzalanan Ankara Anlaşması'na kadar süren bir Türk hakimiyeti egemen olmuştur. Musul-Kerkük bölgesi, 19. yüzyıl ortalarında petrol kaynaklarının keşfinin ardından bir anda Avrupa devletlerinin ilgi odağı haline gelmiş, 1900'lü yılların başında İngilizler ve Almanlar bölgede kendi hakimiyetlerini kuracak girişimlerde bulunmuşlardır. Almanya, Osmanlı Devleti yönetimindeki nüfuzunu artırarak sürdürürken, İngiltere bölgedeki aşiret reislerini ayaklanmaya teşvik ederek Osmanlı yönetiminin halk üzerindeki etkisini zayıflatmaya çalışmıştır.²

Birinci Dünya Savaşı'yla birlikte birçok cephede mücadele eden Osmanlı Devleti, Irak'ta İngilizlerle savaşa girmiştir. İngiliz kuvvetleri yenilgiye uğratılsa da Irak'taki askerlerin daha zorlu mücadelenin olduğu diğer cephelere kaydırılması nedeniyle güçsüz kalan Osmanlı Ordusu karşısında kolayca ilerleyebilmiştir. 7 Mayıs 1918'de Kerkük İngiliz hakimiyeti-

ne girmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Mondros Mütarekesi ve Türk Kurtuluş Savaşı'nın başlaması, Kerkük ve Musul'daki Osmanlı güçlerini zayıflatmıştır. Anadolu topraklarında kazanılan büyük zaferlerin ardından 1922'de barış anlaşmasının imzalanması amacıyla görüşmelere başlanmıştır. Ancak Türk temsilcilerin İngiltere ile anlaşamaması sonucu, Irak sınırı (Musul-Kerkük meselesi) tartışmaları askıya alınarak 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Anlaşması'nın dışında bırakılmış ve konu Milletler Cemiyeti'nde tartışılmaya başlanmıştır. Milletler Cemiyeti'nde 1924 ve 1925'te Musul-Kerkük meselesi üzerine yapılan tartışmalarda, iç problemlerini halletmeye ve sınırlarını korumaya çalışan Türkiye Cumhuriyeti etkisiz kalmıştır. Milletler Cemiyeti'ndeki İngilizlerin etkinliği neticesinde Türkiye'nin aleyhine karar çıkmıştır. Milletler Cemiyeti'nin kararları doğrultusunda Türkiye, İngilizlerle anlaşma yoluna gitmek zorunda kalmıştır. 5 Haziran 1926'da Türkiye, İngiltere ve Irak arasında imzalanan ve Ankara Anlaşması olarak tarihe geçen "Türk-Irak Sınırı ve İyi Komşuluk Anlaşması" sonucu Türkiye, Musul Vilayetini Irak'a bırakmayı kabul etmiştir. 18 maddelik anlaşmanın 14. maddesine göre, Musul ve Kerkük'e ilişkin bütün haklarından feragat eden Türkiye'nin, sadece 25 yıl süreyle Irak hükümetinin petrol gelirlerinin yüzde 10'unu alması öngörülmüştür.³

Irak'ta petrolün varlığı, 1902 yılında İngilizler hesabına çalışan Yeni Zelandalı maden mühendisi William Knox tarafından Kerkük yakınlarında keşfedilen Baba Gürgür kuyusu petrol rezervinin bulunmasıyla anlaşılmıştır. Ancak Irak'taki ilk petrol üretimi Baba Gürgür'de 1927 yılında açılan ilk kuyuyla başlamıştır. Çünkü üretilen petrolü Kerkük ve Musul çevresinden Lübnan'daki Trablus Limanı ve İsrail'deki Hayfa Limanı terminallerine ulaştıracak petrol boru hatları, 1927'de tamamlanmıştır.⁴ 1931'de alınmaya başlanan petrol gelirlerinden yüzde 10'luk pay, 1951 yılına kadar alınmaya devam etmiştir. 1954'te bir ödeme daha yapılarak durdurulmuştur.

Ancak bu duruma ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Genel kanı Türkiye'nin almış olduğu toplam 500 bin sterlinlik ödemeyle bütün alacağının silindiği yönündedir. Öte yandan Irak'tan gelecek petrol geliri 1987 yılına kadar bütçe kalemlerinde yer almıştır.⁵

Musul Vilayeti'nin Irak egemenliğine geçmesinin ardından Kerkük vilayet statüsünde idari bir birim olmuştur. Irak'taki bütün yönetimlerin Kerkük Vilayeti üzerinde uyguladıkları farklı politikalar Kerkük'ün idari, sosyal, toplumsal ve nüfus yapısını değiştirmiştir. 1919 ile 1968 yılları arasında göç nedeniyle Kerkük'ün nüfusu 5 kat artmıştır. 1947-1957 yılları arasında Kerkük'e 39 bine yakın Kürt göçmenin yerleştiği bilinmektedir.⁶

1968'de "sosyalist Arap milliyetçiliği" söylemiyle ortaya çıkan Baas Partisi'nin Irak'ta hakim güç olmasıyla birlikte, ülkede Arap olmayan unsurlara yönelik asimilasyon politikaları başlamıştır. Bu doğrultuda özellikle Irak'ın kuzey kesimini hedef alan Baas rejimi, 1970'te çıkarılan Tarım Reformu Yasası'yla Türkmenlerin sahip olabilecekleri toprak büyüklüğü 300 dönümle sınırlandırılmıştır.⁷ Ancak Türkmenlere çeşitli kültürel haklar verilmişse de bazı Türkmen köy ve kasabaları yıkılmış, bazıların isimleri değiştirilmiştir. Türkmenler zorunlu göçe tabi tutulmuştur. Yüz binlerce Arap, Türkmen bölgelerine yerleştirilmiştir. Ayrıca Türkmenlerin açık yerlerde Türkçe konuşmaları yasaklanmış ve hatta Türkçe konuşanlar cezalandırılmıştır.

Baas Partisi'nin "Araplaştırma" politikası kapsamında Kerkük için 1975 ve 2001 yılları arasında arazi ile mülklerin kamulaştırılması ve istimlak edilmesine yönelik kararlar alınmıştır. Kerkük'te şahıs arazileri devlet tarafından, 1975 tarihli 336,369, 398 ve 1381 sayılı kararlar, 1976 tarihli 53 sayılı karar, 1977 tarihli 222 sayılı karar, 1978 tarihli 974 sayılı karar, 1980 tarihli 1554 sayılı karar, 1981 tarihli 12, 126, 181, 1391 ve 183 sayılı kararlar, 1984 tarihli 730, 1081 sayılı kararlar, 2000 tarihli 117 sayılı ve 2001 tarihli 137 sayılı kararlar ile istimlak

edilmiş ve kamulaştırılmıştır. Bu kararlar çerçevesinde bazı bölgelerde Türkmen ve Kürt yerleşimciler tahliye edilerek Irak'ın güney illerine göç ettirilmiştir. İstimlak edilen yerlere ise Arap nüfus yerleştirilmiş, devlet teşviki ile konutlar inşa edilmiş, yeniden parsellenen zirai araziler Kerkük'e yerleştiren Araplar arasında paylaştırılmıştır. Bazı arazi ve mülkler ise kamu yararına kullanılacağı gerekçesi ile istimlak edilmiştir. Ayrıca 1975'ten 1988'e kadar Beşir, Yaycı, Türkalan, Bulova, Kümbetler, Leylan, Yahyava gibi Türkmenlerin yoğun olarak yaşadığı köyler ya tamamen boşaltılmış ya da zirai arazilerin çoğu devlet tarafından istimlak edilmiştir.⁸ Saddam Hüseyin döneminde Türkmen ve Kürtlere gayrimenkul satın alama yasağı uygulanmıştır.

Öte yandan Irak Devrim Komuta Konseyi tarafından 29 Ocak 1976 tarihinde alınan kararla Kerkük vilayetinin sınırları değiştirilerek, Kerkük'e bağlı Tuzhurmatu İlçesi yeni oluşturulan Selahattin, Altunköprü Nahiyesi Erbil, Çemçemal İlçesi Süleymaniye ve Kifri İlçesi Diyala Vilayeti'ne bağlanmıştır.

Baas rejimi ve Saddam Hüseyin döneminde Kerkük'te katliamlara varan uygulamalar yapılmıştır. 1970 yıllarında çok sayıda Türkmen nedensiz olarak hapse atılmış, sürgün edilmiş ve idam edilmiştir. Bunun en acı örneklerinden biri 1980'de yaşananlardır. 16 Ocak 1980'de Türkmenlerin önde gelenleri tutuklanarak, hapse atılmış ve idam edilmiştir. 1991'de yaşanan Altunköprü Katliamı da Saddam döneminin diktatör uygulamasından başka bir acı örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm yaşananlara rağmen bölge halkı kimliklerini korumayı başarabilmiştir. Özellikle Türkmenlerin Türkiye sevgisi ve bağlılığı da aynı düzeyde devam etmiştir. Hatta Türkmenler arasında ve Baas rejiminin de algıladığı şekilde, Türklük, Türkiye'ye bağlılıkla eş tutulmuştur. Bu nedenle Türkmenler için Türkiye hep hayallerdeki "anavatan" olarak kalmıştır. Buna karşın Türk dış politikası da hem Soğuk Savaş

düzeninin ideolojik kamplaşmaları hem de bölgesel konjonktürün gerekleriyle şekillenmiştir. Bu nedenle çevre ülkelerdeki soydaş bağına sahip olduğu unsurlarla yeteri kadar ilgilenilememiştir. Ancak Baas rejiminin uygulamalarından korunmak amacıyla ekonomik, sosyal ve siyasal sebeplerle Türkiye'ye göç edenlerin sayesinde Türkiye'nin bölgeyle ilişkisi hiçbir dönemde kesilmemiştir.

1991'de Körfez Savaşının ardından Irak'ın kuzeyinde oluşturulan uçuşa yasak bölgeyle birlikte, Türkiye'nin Irak politikasında hızlı bir yükseliş görülmektedir. Türkiye'nin Irak'ın kuzeyinde barış sağlayıcı güç olarak bulunması, Türkiye'nin bu bölgeye hakim olmasını beraberinde getirmiş ve Irak'ın kuzeyindeki politikaya yön verebilmiştir. Bu bölge Saddam Hüseyin muhalifi unsurlara bir yaşam sahası açmış ve bölgede çok sayıda siyasi parti ve sivil toplum kuruluşu faaliyet göstermeye başlamıştır.

2003'ten 2012'ye Kerkük'te Siyasal Durum

ABD, 2003'te Irak'a girmeden önce Ankara'da yapılan toplantılar sonucu Kerkük konusunda anlaşmış ve ABD askerleri hariç hiçbir silahlı kuvvetin Kerkük'e girmemesi kararlaştırılmıştır. Ancak ABD askerleri ile birlikte KDP ve KYB'ye bağlı peşmergerler, 9 Nisan 2003'te Bağdat'ın düşmesinin hemen ardından Kerkük'e girmiştir. Kerkük'e yerleşen peşmergeler tapu ve nüfus dairelerini yakmış ve evraklara el koymuş, Kerkük Müzesini talan etmiş, Türkmen mezarlıklarını yıkmıştır.⁹ Türk makamları, Kürtlerin Kerkük'te daimi kalmasında endişe edildiğini açıklamıştır. Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, dönemin ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'ı aramış ve Türkiye'nin çıkarlarının korunacağı konusunda verilen sözü hatırlatarak, Kürt grupların Kerkük'ten çıkarılmasına yönelik güvence istemiştir. Öte yandan Türkiye'nin, durumu yerinde incelemek için Irak'a bir askeri gözlemci heyeti gönderme kararı aldığı açıklanmıştır.¹⁰

2003'te Kerkük'te peşmergeler tapu ve nüfus dairesine ait evraklara el koydu.¹¹

17 Mayıs 2003'te "Peşmerge Güçlerinin Yeniden Konuşlandırılması" adı altında ABD ile KDP ve KYB arasında imzalanan ve peşmerge güçlerinin "Yeşil Hat" olarak tanımlanan ve IKBY sınırlarını belirten hattın dışarısına çıkmasına imkan tanıyan memorandum ihtilafın fitilini ateşlemiştir. Bu memoranduma göre, peşmerge güçlerinin "teröristlerle mücadelede ABD birliklerine yardımcı olması amacıyla" 2545 KYB, 3445 KDP üyesinin Musul, Kerkük, Selahattin ve Diyala'ya yerleştirilmesi kararlaştırılmıştır. KDP ve KYB güçleri de ABD'nin yardımıyla, IKBY sınırları dışarısında kalan ve Kürt grupların kendilerine ait olduklarını ileri sürdükleri bölgelere konuşlanmıştır.¹² ABD'nin yardımlarıyla peşmergelerin etkinliğini kullanarak Kerkük idaresini ele geçiren Kürtler, diğer bölgeler ve çevre ülkelerden (Suriye, İran ve Türkiye başta olmak üzere) Kürtleri Kerkük'e yerleştirmiştir. Halbuki ABD, Irak'a girmeden önce Şubat 2003'te ABD Başkanı George W. Bush'un o dönemdeki özel elçisi Zalmay Halilzad aracılığıyla Ankara'da Iraklı Kürt ve Türkmen liderleri bir araya getiren bir toplantı düzenlemiş ve bu toplantı sonucunda bir mutabakat metni ortaya çıkmıştır. Toplantıda Türkiye Dışişleri Bakanlığı İkili Siyasi İşlerden Sorumlu Müsteşar Yardımcısı Ali Tuygan da yer almıştır. Bu toplantı sonucunda 7 maddelik bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma temel biçimiyle Kerkük'e, her iki taraftan da (Türkmenler ve Kürtler) ne sivil ne de askeri

bir gücün girmemesini, sadece ABD askerinin şehre müdahale etmesini, Kerkük'e yönelik sivil veya askeri bir hareket koalisyon güçleri tarafından engellenmesini ve Irak'ın toprak bütünlüğüne sadık kalınmasını öngörmüştür. Ancak Kürt gruplar bu anlaşmaya uymamış ve 9 Nisan 2003'te Bağdat'ın düşmesinin ardından Kerkük'e girmiştir. 2003 yılında 830 bin olan Kerkük nüfusu Kerkük'e yapılan göçlerle birlikte 2012 yılı itibarıyla 1,5 milyona yaklaşmıştır.

2003'ten sonra Kerkük'teki etkinliğini arttıran Kürtler, daha önce Türkmenlerin elinde olan Kerkük vilayet yönetimindeki 24 hizmet müdürlüğünden 23'ünü kontrol altına almış ve sadece Kerkük Eğitim Müdürlüğü Türkmenlerin elinde kalmıştır.

Kerkük Vilayet Yönetimi, 2003 yılı başında ABD tarafından bir düzenlemeyle oluşturulmuştur. Kerkük'te yaşayan etnik gruplar arasında ortak yönetim paylaşımı öngörülmüştür. Bu durum fiiliyatta Kürtlerin üstünlüğüne dönüşmüştür. Seçim, ABD'nin yanlı tavırları sonucunda sıkıntılı geçmiştir. Seçim için Kerkük'te yaşayan Türkmen, Arap, Kürt ve Asurilerden altışar kişinin seçileceği, her gruptan otuz dokuzar kişilik aday listeleri hazırlanmıştır. Böylece oluşan 156 kişilik listeden, Kerkük Vilayet Meclisi'nin 24 üyesi seçilmiştir. ABD'nin 'bağımsız' delege olarak Kerküklü işadamları ve aşiret liderleri arasından belirlediği 144 adaydan ise ABD'nin Irak'taki yönetiminin onayına sunulan 12 kişilik 'bağımsız' liste oluşturulmuştur. Bağımsız olarak oluşturulan 12 aday arasından dönemin Irak'taki ABD güçleri Komutanı General Reymond Odierno, il yönetimindeki 6 kişilik bağımsız adayı tespit etmiştir. Ancak Türkmenler ve Araplar, ABD'nin bağımsız delegeleri belirleme biçimi ile seçilen 144 delegenin büyük çoğunluğunun ve belirlenen 6 bağımsız temsilcinin de 5'inin Kürt olmasına itiraz etmiştir.¹³ İtirazlara rağmen Odierno, kararı onaylamıştır. Ardından belirlenen vilayet yönetimi de vali, vali yardımcıları ve meclis başkanını seçilmiştir. Oluşturulan 30 kişi-

lik vilayet yönetimi, Kürt asıllı Aburrahman Mustafa'yı vali olarak seçmiştir.¹⁴ Vali yardımcılığı görevleri ise Türkmenler ve Araplara verilmiş olsa da her iki taraf da ABD'nin yanlı tutumunu protesto etmiş ve bu görevi kabul etmemiştir.

15 Aralık 2005'te yapılan seçimler sonucu Kerkük Vilayet Yönetimi'ndeki Kürt ağırlığı artmıştır. Kerkük vilayetinin iç yönetimine ilişkin karar alma yetkisi olan 41 üyeli vilayet meclisindeki Kürt üye sayısı 26'ya yükselmiştir. Türkmenler 9, Araplar ise 6 üyeye sahip olabilmıştır.

15 Ekim 2005 yılında yapılan tartışmalı referandumla kabul edilen Irak Anayasası'nda yer alan 140. maddede Kerkük sorununa çözüm bulmak için bir süreç planlanmıştır. Gerekli düzenlemeler (normalleştirme ve nüfus sayımı) yapıldıktan sonra 31 Aralık 2007 tarihine kadar referandum yapılması öngörülmüştür. Burada "normalleştirme"den ne kastedildiğinin ifade edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Sürecin başlangıç noktası olan normalleştirme, Saddam Hüseyin döneminde Kerkük'ten zorla göç ettirilenlerin eski yerlerine dönmesi ve haksızlıkların giderilmesini amaçlamaktadır. Saddam Hüseyin döneminde Kerkük'ten yaklaşık 11.800 kişi göç ettirilmiştir. Göç ettirilen kişilerin yerlerine de özellikle Irak'ın güneyinden getirilen Araplar yerleştirilmiştir. Normalleştirme ile birlikte Kerkük'ten zorla göç ettirilen ve Kerkük'e göç eden ailelerin yerlerine dönmeleri amaçlanmakta ve bunun için tazminat ödenmektedir. Ancak halen Kerkük'teki mülk anlaşmazlıkları devam etmektedir. Mülk anlaşmazlıklarının giderilmesi amacıyla 2004'te bir yasa çıkarılmış ve bu yasa daha sonra 2006 ve 2009 yıllarında tadil edilmiştir. 2004'ten 2012 yılına kadar Kerkük'teki mülk anlaşmazlıklarına dair yaklaşık 46 bin dava açılmıştır. 2012 yılına kadar ancak 2006 yılında yapılan başvuru dosyaları incelenmiştir. Bu nedenle Kerkük'teki mülk anlaşmazlıklarına dair hukuki düzenlemelerin uzun yıllar sürmesi beklenmektedir. Ayrıca 2003 sonrasında Kerkük'e yerleştirilen

Kürt nüfusun da normalleştirme kapsamında Kerkük'ten çıkarılması ve Kerkük nüfusunun doğal seyrine kavuşturulması gerekmektedir. Ancak komisyon gerekli çalışmaları tamamlayamamış, bu nedenle Kerkük referandumu yapılamamıştır. 31 Aralık 2007'ye kadar Kerkük'te referandum yapılamaması sebebiyle 140. maddenin süresi bitmiştir. Böylece ortadan kalkmıştır.

Bu süreç içerisinde Kerkük Vilayet Meclisi'ndeki Türkmen ve Arap üyeler Kerkük'ün "Kürtleştirildiği" ve haklarının çiğnendiği gerekçesiyle Kerkük Vilayet Meclisi'ni boykot etmiştir. Ayrıca 2003'te Irak'ı işgal etmesiyle birlikte ülkedeki sorumluluğu üzerine alan ABD, 2008 yılına gelene kadar Kerkük'teki probleme müdahale etmemiştir. Ancak aşağıdaki gibi sebepler ABD yönetiminin Kerkük sorununa müdahale etmesine yol açmıştır.

- Kürt grupların artan talepleri,
- Kerkük sorununun Irak'taki her anlaşmazlığın çıkış noktası olması,
- Bölge ülkelerinin hassasiyetleri,
- Terör örgütü PKK tarafından Türkiye'ye yönelik Irak'ın kuzeyinden yapılan saldırıların artması ve Türkiye'nin bu tehdidi bertaraf etmedeki kararlılığı ile Türkiye Büyük Millet Meclisinden çıkarılan Irak'ın kuzeyine yönelik askeri müdahaleye imkan veren tezkereyle yapılan operasyonlar,
- Türkiye'nin Kerkük'e ilişkin endişelerindeki haklılığın Irak yönetimi ve Irak'taki hem her siyasi grup tarafından görülmesi,
- Irak hükümeti ve Irak'taki tüm siyasi grupların Türkiye'ye duyduğu güvenin artması,
- Türkiye'nin Irak'ta siyasi süreçte ağırlığının artması,
- ABD'nin Irak'ta politika değişikliğine giderek, proaktif politika üretme çabası

Ayrıca Birleşmiş Milletlerin de Kerkük'e ilişkin bazı öneriler açıklayarak, soruna müdahale olmasıyla Kerkük meselesini uluslararası boyuta taşınmıştır.

Kerkük'ün geleneksel başkentleri olduğu- nu iddia eden Kürtler, vilayetin kendi özerk bölgelerine katılması yönünde ısrar ederken, Arap ve Türkmenler Kerkük'ün merkezi hükümetin denetiminde olmasını istemektedir. Kerkük'ün bir Irak kenti olduğu ve Irak'ta ortak bir yönetim oluşturulması gerçeği, Irak'taki Kürt gruplar dışında hemen her siyasi grup tarafından kabul edilmektedir. Başta Türkiye olmak üzere bölge devletleri ile Birleşmiş Milletler ve ABD'nin de Kerkük'e ilişkin çözüm önerilerinde uzlaşmayı istemeleri Kerkük için yeni bir süreç başlatmıştır. Birleşmiş Milletler, Kerkük'te yaşayan gruplar (Kerkük'ün idaresinin Türkmenler, Araplar ve Kürtler arasından yüzde 32'ser oranda, Hristiyanlara yüzde 4 oranında paylaştırılması) arasından eşit yönetim paylaşımını içeren bir öneri sunmuştur. Aynı yöndeki bir karar da Irak Parlamentosu tarafından alınmıştır. Irak Parlamentosundaki 140 milletvekilinden 127'sinin onayıyla 22 Temmuz 2008'de çıkarılan Irak Meclisleri Seçim Yasasında yer alan 24. maddede de Kerkük'teki yönetimin üç ana oluşum arasında paylaşılması, üç ana oluşumun her birinin (Arap-Kürt-Türkmen) yüzde 32, Hristiyanlara ise yüzde 4 oranında otoriteden pay verilmesi öngörülmüştür. Otoriteden kastedilenin, bir bakanlığa bağlı olan ya da olmayan tüm güvenlik ve sivil daireler olduğu belirtilmiş, bu otoriteye 3 egemen makam (Meclis Başkanı-Vali-Vali Yardımcısı), Meclis komisyonları başkanlıkları ve her kademedeki kamu görevlerinin dahil olduğu ifade edilmiştir.

Kerkük için ortaya konan bu plan uygulanamamıştır. 31 Ocak 2009'da Irak'ta yerel seçimler yapılmasına rağmen, Kerkük dışarıda tutulmuştur. Ayrıca Kerkük'te bir nüfus sayımı yapılarak haksızlıkların giderilmesi, nüfus sayımına göre seçmen listelerinin oluşturulması ve Kerkük'te yerel seçimlerin yapılması planlanmıştır. Ancak Kerkük'te öngörülen süreç uygulanamayınca Kerkük'te yerel seçimler yapılamamış ve yönetim aynı şekilde devam etmiştir. Türkmen ve Arap üyeler, Kürtlerin Kerkük'teki haksız uygulamalarını gerekçe

göstererek, vilayet yönetimini protesto etmiş ve yönetimden çekilmiştir. Kerkük'teki özellikle mülkiyet anlaşmazlıklarının çözülmesi ve demografik haksızlıkların giderilmesi amacıyla 2011'e kadar dört ayrı komisyon kurulsa da Kerkük'teki sorunlar çözülmemiştir. Bu durum Kerkük'teki hassasiyeti arttırmıştır.

Öte yandan son birkaç yıla kadar devam eden Irak Türkmen Cephesi (ITC) ve Kürt siyasi partiler arasındaki gerginlik hem Türkiye'nin Irak Kürt Bölgesel Yönetim ile geliştirdiği ilişkiler, hem Kürt grupların tavırlarındaki yumuşama hem de Türkmenlerin siyaseten yükselir konuma gelmesi, bir kısım Türkmen ve Kürt siyasi partiler arasında ilişkiler kurulması ve yumuşamasına zemin hazırlamıştır. Nitekim aşama aşama gelişen ilişkiler sonucunda Mayıs 2011 sonunda Kerkük Vilayet Meclisi Başkanlığına Kürt kökenli Rizgar Ali'nin yerine Türkmenlerden Hasan Turan'ın getirilmesi, ilişkilerdeki buzları eritmiştir. Daha sonra ITC tarafından alınan kararın yanı sıra IKBY'nin de ITC'ye yeniden Erbil'de büro açmasına olanak tanınması, ilişkileri bir üst seviyeye daha taşımıştır. Bu dönemden sonra Türkmen ve Kürt siyasi gruplar arasındaki karşılıklı ziyaretler artmıştır. Ancak Türkmenler ve Kürtler arasında yakınlaşmanın başlaması, 2003'ten itibaren siyasal olarak özellikle Kerkük Vilayet Meclisi'nde birlikte hareket eden Türkmen ve Arap üyeler arasında sorunların başlamasına yol açmıştır. Özellikle Kerkük vilayet yönetimindeki dönüşüm, Arapların tepkisini beraberinde getirmiştir. Böylece Türkmenlerle Kürtler arasındaki Kerkük üzerinde anlaşma olduğu ön yargısını ortaya çıkarmıştır. Hatta bazı Arap siyasi çevreler, Türkiye'nin desteği ile Kerkük'ün IKBY'ye bağlanması karşılığında IKBY'de Türkmenlere daha fazla pay verilmesi konusunda Kürtler ve Türkmenler arasında anlaşma sağlandığını ileri sürmektedir. Bu durum 2011'e kadar Kerkük'te ortak bir hareket tarzı benimseyen Araplar ve Türkmenlerin arasını açmıştır. Türkmen yetkililerin Kürtlerle anlaşma yapılmadığına yönelik açıklamalara rağmen, Araplar Türkmenlere tepki göster-

miştir. Kerkük'te yaşayan etnik ve dini gruplar arasında çatışmaya varan sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle mülk ve arazi anlaşmazlıkları ile ilgili sorunlar, Kerkük'teki gerginliği tetiklemektedir. Bununla birlikte Eylül 2012 itibariyle 140. Madde Komisyonu'nun Irak Parlamentosu kararıyla yeniden kurulduğu açıklanmıştır. Hatta Komisyon çalışmalarına başlamış ve normalleştirme politikaları hız kazanmıştır. Bu doğrultuda Kerkük'e Saddam Hüseyin döneminde yerleşen bir kısım Arap ailesi tazminatlarını alarak eski yerlerine dönmeye başlamıştır.

Öte yandan Kerkük üzerinde IKBY ve Irak merkezi hükümeti arasındaki çekişme bu kapsamda devam etmektedir. 2012 yılı içerisinde Erbil'de yapılan toplantılarla Irak Başbakanı Nuri El-Maliki karşıtı bloğa ev sahipliği yapan Kürtler, diğer taraftan da IKBY'nin iktidarını korumaya ve güçlendirmeye çalışmaktadır. Nitekim 2012 Mayıs'ının ikinci haftasında Kerkük'e yapılan ziyaretler, Irak merkezi hükümet ve IKBY arasındaki mücadeleyi gösterir nitelikte olmuştur.

8 Mayıs 2012'de Kerkük'e sürpriz bir ziyaret yapan Nuri El-Maliki, bakanlar kurulu toplantısını da burada yapmıştır. Toplantı sonrası Hükümet Sözcüsü Ali El-Dabbağ, Kerkük'le ilgili bazı kararlar alındığını açıklamıştır. Nuri El-Maliki'nin Irak Başbakanı olarak ülkesinin bir vilayetini ziyaret etmesi son derece doğal bir durumdur. Ancak hem ziyaret ettiği şehrin özelliği hem de ziyaretin zamanlaması ve şekli nedeniyle, bu ziyaret sıradan bir ziyaretin ötesindedir.

Kerkük, 2003'ten bu yana Kürt grupların şehre hakim olma çabasının bir neticesi olarak Irak merkezi hükümeti ve IKBY arasında bir sorun teşkil etmiştir. Kerkük, burada yaşayan Türkmen, Kürt ve Araplar arasında da bir çekişme noktası haline gelmiştir. 2003'ten sonra Kürtlerin Kerkük'e yönelik politikaları neticesindeki haksız uygulamalar ve Kerkük'ün siyasal ve sosyal dengesinin bozulması, Kerkük'ü bir düğüm haline getirmiştir. Irak'taki her si-

yasal süreçte Kerkük bir pazarlık aracı haline gelmiş ve bu süreçleri tıkamak isteyen taraflar Kerkük'ü öne sürmüştür. Böylece 2003'ten bu yana Kerkük'ün statüsünü belirlemek için ortaya konan hukuki ve siyasal çözüm önerilerinin neredeyse tamamı uygulanmamıştır. Bu durum, Kerkük'ü "patlamaya hazır bomba" haline getirmiştir. Nitekim özellikle 2012 yılı içerisinde Irak'ta Nuri El-Maliki'nin başbakanlığı üzerinden yürütülen tartışma ve kamplaşmalarda yeni oyun sahası Kerkük olmuştur. Nuri El-Maliki'nin Kerkük ziyareti sırasında güvenlik oluşturma gerekçesiyle kente helikopter ile ağır silahlı araç ve birliklerin getirilmesi dikkat çekmiştir. Kerkük'teki olağanüstü durum dikkate alındığında bir başbakan için normal bir tedbir olarak değerlendirilebilecekken, Nuri El-Maliki'nin ziyareti sonrasında da bu güçlerin kentte kalmaya devam etmesi akıllarda soru işaretleri bırakmıştır.

Kerkük halen merkezi hükümete bağlı bir vilayet olsa da Kerkük'teki peşmerge varlığı ile KDP ve KYB'ye bağlı asayiş güçleri, kentin güvenlik kontrolünü ele almış durumdadır. Yaklaşık 15 bin kişilik Kerkük'teki Irak polisinin varlığının büyük kısmı Kürtlerden oluşmaktadır. Bu nedenle uzun süreden beri Kerkük'teki Kürt varlığı, diğer grupları rahatsız etmektedir. Diğer gruplar tarafından Irak merkezi hükümetinden bu konuda yardım talep edilmektedir. Geçtiğimiz aylarda merkezi hükümet Kerkük'e ek güvenlik güçleri göndermesine rağmen, peşmergelerin bu güçlerin kente girişine izin vermemiştir. Nuri El-Maliki ile birlikte gelen güvenlik güçlerinin neden kentten çıkmadığı eleştiri konusu haline gelmiştir. Bu durum itibariyle Kerkük üzerinde yeni bir askeri gerginlik de oluşmuştur.

Maliki'nin Kerkük ziyaretinde Kerkük'ün Kürt asıllı Valisi Necmettin Kerim, Arap asıllı Vali Yardımcısı Rakan Sait ve Türkmen asıllı Vilayet Meclisi Başkanı Hasan Turan, karşılama töreninde yer alırken, 40'a yakın bakanın olduğu kabineden sadece 16 bakanın bu ziyarette yer alması dikkat çekmiştir. Kabinenin

Kürt bakanları bu ziyareti protesto ederken, bazı Sünni Arap bakanların da ziyarete katılmadığı bilinmektedir. ITC'den Vilayetlerden Sorumlu Devlet Bakanı ve İletişim Bakan Vekili Turhan Müftü, ziyarette yer almış ve Nuri El-Maliki'nin Kerkük Vilayet Meclisi'nde yaptığı toplantıda Maliki ile birlikte konuşma masasında yer alan tek bakan olmuştur. Ayrıca masada yer alan Nuri El-Maliki dışındaki iki kişiden birinin (Hasan Turan) daha Türkmen olması, Kerkük'teki Türkmen ağırlığının vurgulanmasıdır. Kürt bakanların bu ziyareti protesto etmeleri, özellikle KDP'nin tepkisini açıkça göstermiştir. Kerkük'ün KYB'li Valisi Necmettin Kerim'in Nuri El-Maliki'yi karşılamaya gitmesi dikkat çekmiştir. KYB ve KDP arasında Kerkük üzerinde problemler yaşandığı, KYB'nin, KDP'nin Kerkük'teki etkinliğinden rahatsız olduğu, bu nedenle Maliki'yle yakınlık kurmaya başladığı bilinmektedir. Necmettin Kerim'in Nuri-Maliki'yi karşılaması, genel protokol kurallarının dışında değerlendirilebilir.

Nuri El-Maliki'nin ziyaretinin hemen ardından, 9 Mayıs 2012'de IKBK bakanları da Kerkük'e bir ziyarette bulunmuştur. Aynı gün IKBK İstihbarat Teşkilatı (Parastin) Başkanı ve aynı zamanda da IKBK Başkanı Mesut Barzani'nin oğlu olan Mesrur Barzani de bir sosyal paylaşım sitesi üzerinden yaptığı açıklamada, Nuri El-Maliki'nin Kerkük'e ağır silahlarla girmesinin Kerkük'ü "Kürdistan'dan" ayıramayacağı yönünde ifade de bulunarak, restleşmeyi söylem boyutuna da çıkartmıştır.

Kerkük'te, Türkmen yetkililerin ısrarla vurguladığı biçimde, Türkmenleri koruyacak bir gücün olmaması ve mevcut hükümete bağlı güçlerin de yetersiz kalması, şiddetten en fazla zarar gören tarafın Türkmenler olması na yol açmaktadır. Hedef belki de doğrudan Türkmenler olmasa bile Kerkük'te en korumasız halk olan Türkmenleri etkilemektedir. Kerkük'te Irak merkezi hükümetine bağlı emniyet güçlerinin yanı sıra Kürt partilere

ait peşmerge ve asayiş güçleri de bulunmaktadır. Bu güçler Kürt mahallelerini rahatça koruyabilmektedir. Sünni Arap aşiretlerin de silahlı gücü olduğu bilinmektedir. El-Kaide ile mücadele için kurulan yerel güçler olan Sahvaların büyük bölümü Sünni Araplardan oluşmaktadır. Kerkük'te 7 bin'e yakın Sahva mensubu olduğu bilinmektedir. Türkmenlerin böyle bir gücü bulunmamaktadır. Irak hükümetine bağlı emniyet güçleri içerisinde Türkmenlerin oranı diğer gruplara nazaran daha azdır. Bu nedenle Türkmen bölgelerinin korunmasında problemler yaşanmakta ve şiddet eylemlerinin en fazla yaşandığı yerler Tisin, Bağdat Yolu gibi Türkmen bölgeleri olmaktadır.

Siyasi tansiyonun ve güvenlikle ilgili kaygıların bu denli yükselmesi, Kerkük'teki gerginliğin artmasına neden olmaktadır. Bu anlamda belki en ılımlı ve rasyonel açıklamayı ITC Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi yapmıştır. Kerkük'ün Irak merkezi hükümeti ve IKBK arasında siyasi çekişmeye alet edilmemesi ve Kerkük'te yaşayan her kesimin eşit katılımını öngören siyasi bir uzlaşının oluşması gerektiğini dile getirmiştir. Kerkük sorununa çözümün artık hukuki düzenlemelerle çözülmesinin mümkün olmadığı, Kerkük halkını temsil eden siyasi taraflar arasında eşit paylaşımlı bir yönetsel çözümün fayda sağlayabileceği düşünülmektedir. Kerkük'teki restleşmenin her kesime zarar verdiği/vereceği ortadayken, belki de bu durumdan en zararlı çıkacak halkın Türkmenler olduğu söylenebilir. Türkmenlerin dışındaki grupların kendilerini koruyacak silahlı güçleri bulunmaktadır. Kerkük'teki herhangi bir çatışma ortamında Türkmenler yalnız kalabilir ya da Araplar ve Kürtler arasında bölünebilir. Bu yüzde Kerkük'teki gerginlik en fazla Türkmenleri olumsuz etkileyecektir.

Buradan hareketle bir an önce Kerkük'teki çözümsüzlüğün giderilmelidir. Kerkük'teki sürecin ilerletilmemesi, vilayeti patlama noktasına getirebilir. Kerkük Mülk Anlaşmazlıkları Ko-

misyonu'ndaki yaklaşık 46 bin davanın sadece 5 bine yakın bir kısmı çözülebilmektedir. Bu komisyon 2006'da açılan davaları ancak çözüme ulaştırabilmiştir. Komisyonun önünde 6 yıllık dava dosyaları vardır. Ayrıca her geçen gün dava sayısı çoğalmaktadır. Bu nedenle işleyen bir mekanizmanın oluşturulmaması sorunlar yumağını arttıracak niteliktedir. Kerkük'te yerel seçimlerin eski yasa ve seçmen listeleriyle yapılması, Kerkük'teki durumun devamı anlamına gelecek ve Kerkük'teki gerginlik devam edecektir. Bu gelişmeler Kerkük'e ilişkin hassasiyetin artmasına yol açmıştır. Kerkük'e yönelik tek taraflı müdahalelerin bir sonuç getirmeyeceği anlaşılmıştır. Bu durum Kerkük'e ilişkin uzlaşma çabalarını arttırmıştır. Kerkük'ün özel durumu düşünüldüğünde bu vilayet için özel bir yasa çıkartılarak dengenin sağlanması gerekmektedir. Kerkük'teki sorunun çözümünün ortak bir yönetimden geçtiği artık gün yüzüne çıkmıştır. Kerkük'ün tek taraflı müdahalelerle çözülemeyeceği açıktır. Hem uluslar arası kamuoyu hem de Iraklı taraflar bu gerçeği kabul etmektedir. Bu gerçeği dikkate alarak davranılması gerektiği düşünülmektedir. Kerkük'teki çözüm Irak'taki diğer düğümlerin çözülmesinde başat rolü oynayabilir.

Türkiye'nin Kerkük İlgisi ve Geçmişten Günümüze Kerkük Ziyaretleri

2003'te ABD askerlerinin Türkiye topraklarından Irak'a girmesine izin veren ve 1 Mart (2003) Tezkeresi olarak literatüre geçen izin belgesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından reddedilmesi, Türkiye'nin Irak politikasındaki etkinliğini azaltsa da Irak'taki gelişmeler ve bölgesel politik durum Türkiye'nin elini Irak'ta yeniden güçlendirmiştir. 2007'den sonraki süreç, Türkiye'nin bölgede ve Irak siyasetinde yükseleştiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye ile Irak arasındaki ziyaret trafiği son beş yılda en üst düzeye ulaşmış, 23-24 Mart 2009 tarihlerinde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 33 yıl sonra Irak'ı ziyaret eden ilk Türk Cumhurbaşkanı olmuştur.

Kerkük, Türkiye'nin Irak'a ilişkin hassasiyetlerinde ilk noktalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. 2003'ten sonra Kerkük üzerindeki statü sorununda aktif rol oynayan Türkiye, Kerkük'teki dengenin gözetilmesi konusundaki görüşünü açıkça her platformda dile getirilmektedir. Türkiye'nin Kerkük'e ilgisi sadece günümüz politikalarıyla sınırlı değildir. Türk yetkililer, Kerkük ve bölge halkına karşı ilgisini politika ve diplomasinin el verdiği ölçüde azami bir biçimde göstermeye çalışmıştır. Kamuoyunda çok net bilinmemekle birlikte, günümüze kadar birçok Türk devlet adamı Kerkük'ü ziyaret etmiştir. Bu noktada, Türkiye'nin Kerkük ve bölge halkına ilgisinin daha net anlaşılması amacıyla, Türk yetkililerin Kerkük'e yaptıkları ziyaretlere kısaca değinilmiştir. Türk yetkililerin Irak kurulduğundan 2011'e kadar Kerkük'e yaptıkları ziyaretler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Irak kurulduktan sonra Kerkük'e ilk ziyaret, 1937'de Sadabat Paktı'nı imzalamak için İran'a giden ve önce Pakt'ın son hazırlıkları çerçevesinde Tahran'dan önce Irak'ı ziyaret eden dönemin Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras ve Ekonomi Bakanı Celal Bayar'ın da bulunduğu heyet tarafından yapılmıştır. Musul ve Kerkük üzerinden Bağdat'a gitmeye karar verilmiş ve 18 Haziran 1937'de Irak'a gitmek üzere yola çıkılmıştır. Aras ve Bayar, 21 Haziran 1937'de sınırdan geçerek araçlarla önce Musul sonra Kerkük'e gitmiş ve Kerkük'ten özel bir trenle Bağdat'a geçmiştir. Aras ve Bayar, 22 Haziran 1937'de Bağdat'a vardıktan sonra yaptıkları görüşmelerin ardından dönemin Irak Dışişleri Bakanı Naci El-Asil ile birlikte Sadabat Paktı'nı imzalamak üzere Tahran'a gitmişlerdir.¹⁵
- 17-28 Kasım 1954'te Irak ziyaret eden ve içerisinde Türk akademisyenlerden Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli, Prof. Dr. Tefik Remzi Kazancıgöl, Prof. Dr. Behçet Sabit Erduran ve Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay'ın da bulunduğu heyet, Bağdat'tan 23 Kasım 1954'te Kerkük'e geçmiştir.

Türk heyetinin Irak'taki ziyaretleri

Heyet, her yerde büyük dostluk tezahürleriyle karşılanıyor

İSTANBUL (AJANSI)
BAĞDAT, 23 — Bir haftadan beri Irak'ta bulunan Türk Heyeti her tarafa büyük dostluk tezahürleriyle karşılanmaktadır. Bu müddet zarfında Türk heyeti Küfe, Necef ve Kerkük'te bir gezici yapmış ve heyet Küfe'de bulunduğu müddetçe kendisine Irak hükümeti tarafından tahsis edilen Kraliyet Kase Sarayında ikamet etmiştir.

Bu arada Erbil'de Irak Meclis reisinin ziyareti, Kerkela'da valinin yemeği ve nihayet Bağdat'da Şehat Veziriyle Başvekilin yemekleri pek parlak olmuş, Irak'ın ileri gelen

lütufatıyla tanışmış, dostluk münazabelerinin inkıfapı hususunda müsahabeler yapılmıştır.

Heyette bulunan profesörlerinden Ekrem Şerif Egeli, Tarek Remzi Kazancı, Behcet Sabit Erduran ve Fahrettin Kerim Gökay Bağdat'ta birer konferans vermişler ve bu konferanslar Irak ilim ve kültür müesseselerinde derin bir etkale toplanmıştır.

Türk heyeti Kerkük'te hareket etmiştir.

24 Kasım 1954 - Milliyet Gazetesi

Türk heyetinin 1954'te Kerkük'e yaptığı ziyaretle ilişkin Milliyet Gazetesi kupürü

- 6-12 Kasım 1955 tarihleri arasında dönemin Başbakanı Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Ekonomi Bakanı Nedim Paçacı ve Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoglu'nun da bulunduğu heyet, 9 Kasım 1955 tarihinde Kerkük'e giderek, petrol tesislerini incelemiş ve bilgi almıştır.

1955'te Başbakan Adnan Menderes'in Kerkük ziyaretine ilişkin Milliyet Gazetesi kupürü

- 20-24 Ekim 1967'de dönemin Başbakanı Süleyman Demirel, Irak Başbakanı General Tahir Yahya'nın daveti üzerine Irak'ı ziyaret etmiştir. 22 Ekim 1967'de Kerkük'te incelemelerde bulunan Demirel, Irak ziyareti sırasında Bağdat'ta Türkmen Kardeşlik Ocağı'ndan on kişilik Türkmen heyeti ile de görüşmüştür. Heyete başkanlık yapan Emekli Albay Abdullah Abdurrahman ile Dr. Necdet Koçak, Dr. Rıza Demirci ve Adil Şerif 16 Ocak 1980'de Saddam tarafından idam edilmiştir.

23.10.1967, Milliyet

Irak'a buzdolabı ve şeker satacağız

BAĞDAT, A.A.

Irak'a resmi bir ziyaret yapmakta olan Başbakan Süleyman Demirel, Irak Başbakanı Tahir Yahya'yı Türkiye'ye davet etmiştir.

Demirel beraberindeki Türk heyeti ile dün Musul ve Kerkük'ü ziyaret ederek, bazı fabrikaları ve turistik tesisleri dolaşmışlardır.

Başbakan Süleyman Demirel'in 1967'de Kerkük ziyaretine ilişkin Milliyet Gazetesi kupürü

- Demirel'den sonra, 1910 yılında Kerkük Askeri Lisesi'nde eğitim gören 5. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ve Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil ve beraberindeki heyet Irak Cumhurbaşkanı General Abdülselem Arif'in daveti üzerine 27 Nisan-1 Mayıs 1968 tarihleri arasında Irak'ı ziyaret etmiştir. Ziyaret sonrasında Türkiye ve Irak'ın 1 Mayıs 1968'de yayınladığı ortak bildiri metninde Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın Küfe, Kerkela, Necef, Kerkük ve Musul'u da ziyaret ettiği açıklanmıştır.

SUNAY MUSUL'DA

Sunay dün, yanında Dışişleri Bakanı Çağlayangil ve diğer heyet üyeleri olduğu halde, özel bir uçakla Musul'a gitmiş, törenle ve sevgi gösterileriyle karşılanmıştır. Sunay, öğle yemeğini, Musul Mutasarrıfı'nın konuğu olarak yemiştir.

Cumhurbaşkanı Sunay'ın Irak ziyareti bugün sona ermektedir. Bugün mahallî saatle 9.30'da Kabil'e hareket edecek olan Sunay'ın Afganistan ziyareti de beş gün sürecektir.

«BİR YILDIZLA BİR AY, YAŞASIN SUNAY»

Sunay'a Kerkük'te büyük gösteri yapılmış, şehir «Ya, ya, şa, şa Cevdet Paşa çok yaşa» nidalarıyla çınlamıştır. Caddeleri, sokakları, alanları ve araçları Türk bayraklarıyla donatan Kerkük'liler Cumhurbaşkanı Sunay geçerken «Bir yıldızla bir ay — yaşasın Cevdet Sunay» diye bağışlamışlardır.

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın 1968'de Kerkük ziyaretine ilişkin Milliyet Gazetesi kupürü

- 4-8 Şubat 1976'da dönemin Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil Irak'ı ziyaret etmiştir. Çağlayangil, Irak ziyareti kapsamında Kerkük'e de gitmiştir.¹⁶
- 27 Nisan 1976'da Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk de Irak'a gidişinde Türk Kültür Bakanlığına bağlı Kerkük'teki Türk Kültür Merkezi'ni ziyaret etmiştir.

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün 1976'de Kerkük ziyaretine ilişkin Milliyet Gazetesi kupürü

Başbakan Süleyman Demirel'in 1977'de Kerkük ziyaretine ilişkin Milliyet Gazetesi kupürü

- AK Parti Balıkesir Milletvekili Turhan Çömez ile CHP Tokat Milletvekili Orhan Ziya Diren'in de aralarında bulunduğu TBMM heyeti tarafından tarafından yapılan ve 25 Eylül 2006'da tarihinde başlayan üç günlük Irak ziyaretinde, Erbil ve Kerkük'te incelemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda heyet 26 Eylül 2006'da Kerkük'e geçmiş, burada iki günlük incelemeler yapmış ve yetkililerle görüşmüştür.
- 27 Ağustos 1973'te Türkiye ve Irak arasında Kerkük-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Anlaşması yapılmış, Başbakan Süleyman Demirel de 3 Ocak 1977 açılış töreni için Kerkük'e gitmiştir. Demirel'in bu ziyareti, Saddam Hüseyin rejimi yıkılana kadarki Türk yetkililer tarafından son ziyaret olmuştur.

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük Ziyareti

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, 1 Ağustos 2012'de Suriye'nin kuzeyinde yaşanan olayları görüşmek üzere beraberindeki bir heyetle önce Erbil'e gitmiş ve IKBY Başkanı Mesut Barzani ile uzun bir görüşme yapmıştır. Aynı gün IKBY Sanayi ve Ticaret Bakanı Sinan Çelebi tarafından Erbil'deki Juhayna Otel'de Erbil Türkmenleri adına verilen iftar yemeğine katılmıştır. Ardından ertesi gün 2 Ağustos 2012'de sürpriz bir şekilde beraberindeki heyetle Kerkük'ü ziyaret etmiştir. Ahmet Davutoğlu ile birlikte heyette;

- Dışışleri Bakanlığı Müsteşarı Feridun Sinirlioğlu,
- Türkiye'nin Bağdat Büyükelçisi Yunus Demirer,
- Türkiye'nin Şam eski Büyükelçisi Ömer Önhon,
- Dışışleri Bakanı Danışmanı Ali Sarıkaya,
- Dışışleri Bakanı Özel Müşaviri Gürcan Ba-

- lık, Dışışleri Bakanı Özel Kalem Müdürü Ahmet Tuta,
- Irak ile İlişkiler Genel Müdür Yardımcısı Hakan Tekin,
- Türkiye'nin Erbil Başkonsolosu Aydın Selcen,
- Dışışleri Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri Osman Sert,
- AK Parti Dış İlişkilerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Milletvekili Ömer Çelik,
- SETA Başkanı Taha Özhan yer almıştır.

Ahmet Davutoğlu'nun bu ziyareti, 1976'da dönemin Dışışleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'in ziyaretinin ardından Türk yetkililer tarafından Kerkük'e yapılan ilk ziyaret olma özelliğini taşımasının yanında son derece kritik bir dönemde yapılmış olması da önemini arttırmaktadır.

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Kerkük'te Türkmenler tarafından büyük bir sevinçle karşılandı.

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Kerkük ziyaretinde, önce Kerkük Valiliği'ni ziyaret etmiştir. Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük Valiliği'ni ziyaretinde Kerkük Valisi Necmettin Kerim, Kerkük Vilayet Meclisi Baőkani Hasan Turan ve Kerkük Vali Yardımcısı Rakan

Sait'le birlikte, Kerkük Vilayet Meclisi üyeleri de hazır bulunmuştur. Davutoğlu, Kerkük Valiliği'ni ziyaretinde Necmettin Kerim ve Hasan Turan ile ortak bir basın toplantısı düzenlemiőtir.

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu (ortada) ile Hasan Turan (solda) ve Necmettin Kerim (sağda)

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu (sağda) ile Hasan Turan (solda)

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun (ortada) Kerkük Valisi Necmettin Kerim (solda) ve Kerkük Vilayet Meclisi Başkanı Hasan Turan (sağda) ile düzenlediği ortak basın toplantısı

Ayrıca Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Kerkük Valiliği'ni ziyareti sırasında Kerkük Vilayet Meclisi üyeleri ile de görüşmüştür.

Kerkük'teki sorunlar, Kerkük halkının sıkıntıları hakkında bilgi almıştır.

Ahmet Davutoğlu ve Kerkük Vilayet Meclisi'nin Kadın Üyeleri

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ile Kerkük Vilayet Meclisi'nin Üyeleri

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Kerkük dan Kerkük Camisi'nde öğle namazı kılmıştır. Valiliği ve Vilayet Meclisi'ni ziyaretinin ardından-

Ahmet Davutoğlu, Hasan Turan ve Kerkük Camisi cemaati

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu Kerkük Camisinde

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Kerkük Camisinin ardından Kerkük'ün en önemli simgelerinden biri olan Kerkük Kalesi'ni ziyaret etmiştir. Kerkük Kalesi, kentin önemli bir simgesinin olmasının yanında Türkmenler için önemli bir tarihi mekandır. Kerkük Kalesi'nde Türkmenler yaşamıştır. Ancak Kerkük Kalesi'ndeki yerleşim yerleri yıkılmıştır. Kerkük Kalesi içerisinde Danyal Peygamber Türbesinin yanında bulunan Osmanlı Subayları Mezarlığı da tarihsel olarak hem Türkiye hem de Türkmenler için oldukça önemlidir. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu da Kerkük ziyareti sırasında hem kaleyi hem de Osmanlı Subayları Mezarlığını ziyaret etmiştir. Kerkük Tarihi Eserler Müdürü Eyad Tarık'tan Kerkük Kalesi hakkında bilgi almıştır.

Ahmet Davutoğlu (solda), Hasan Turan (ortada) ve Kerkük Tarihi Eserler Müdürü Eyad Tarık (sağda)

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük Kalesi ve Kale İçerisindeki Osmanlı Subayları Mezarlığını Ziyareti

Osmanlı Subayları Mezarlığı ziyaretinin ardından Türkmen Şehitleri Mezarlığı'nı da ziyaret eden Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, burada ITC Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, ITC Eski Başkanı Sadettin Ergeç

ve Türkmen Adalet Partisi Başkanı Enver Bayraktar'dan bilgi almıştır. Davutoğlu, Baas rejimi tarafından 16 Ocak 1980'de idam edilen Türkmen lider Necdet Koçak'ın mezarı başında uzun süre kalmıştır.

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Türkmen Lider Necdet Koçak'ın Mezarı Başında (Fotoğraftakiler soldan sağa Erşat Salihi, Ahmet Davutoğlu ve Sadettin Ergeç)

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Türkmen Lider Necdet Koçak'ın Mezarı Başında (Fotoğraflar soldan sağa, Ahmet Davutoğlu, Enver Bayraktar ve Sadettin Ergeç)

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, son olarak Irak Türkmenlerinin en etkili ve temsil kabiliyetine sahip siyasi kuruluşu olan ITC Genel Merkezi'ni ziyaret etmiştir. Burada büyük bir kalabalık tarafından karşılanan Ahmet Davutoğlu, ITC Başkanı ve Kerkük Milletvekili

Erşat Salihi'nin yanı sıra, ITC Kerkük Milletvekili Jale Neftçi, ITC Diyala Milletvekili Hasan Özmen, ITC Musul Milletvekili Müdrike Ahmet ve ITC Başkan Yardımcısı Ali Haşim Muhtaroglu ile birlikte bir basın toplantısı yapmıştır.

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, ITC Genel Merkezinde Türkmen Lider Necdet Koçak'ın fotoğrafı altında ITC Yetkilileri ile basın toplantısı düzenledi. (Fotoğraflar soldan sağa, Ali Haşim Muhtaroglu, Erşat Salihi ve Ahmet Davutoğlu)

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun söz konusu basın toplantısındaki konuşması aşağıdadır:¹⁷

"Sayın Başkan, değerli Kerküklü Türkmen kardeşlerim; her şeyden önce Allah'ın selamı üzerinize olsun, Ramazanınız mübarek olsun.

Bugün benim hayatımın en mutlu günlerinden biri. Çünkü hep rüyalarımızda, gönülle-

rimizde, zihinlerimizde olan güzel Kerkük'ümüze kavuştum. 75 yıl sonra ilk defa bir Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Kerkük'ü ziyaret ediyor, tarihi bir gün yaşıyoruz. 36 yıl sonra da ilk defa bir Türk devlet adamı, Türkiye temsilcisi Kerkük'ü ziyaret ediyor. Ama bir daha bu kadar uzun süre beklemeyeceksiniz. Ben size bunun sözünü veriyorum. Çok daha sık görüşeceğiz, çok daha fazla beraber olacağız.

ITC Başkanı Erşat Salihi ve Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu Ortak Basın Toplantısında

Biraz önce içeride Kerkük hoyratı dinledik. Hoş bulduk. Misafirperverliğinize teşekkür ederim. Biraz önce büyük üstat Abdülvahit Küzecioğlu'nun bir hoyratını içeride dinledik. Ben şimdi onu ufak bir değişiklik bura da söylemek istiyorum: "Dağlar dağladı beni, gören ağladı beni. Demir zincir kar etmez, Kerkük'üm bağladı beni."

Bir aşık için nasıl zülfü önemliyse yârin, bizim için de Kerkük o derece yakın, o derece gönlümüzde. Allah dostluğumuzu, kardeşliğimizi, huzurumuzu baki eylesin. Türkiye için Irak, gönüllerden ırak olan bir ülke değil. Türkiye için Irak, en yakın dost, en yakın komşu

ülke. Irak'ın bütün kesimleriyle kardeşliğimiz var. Türkmen'i, Arap'ı, Kürt'ü, Sünni'si, Şii'si, Hristiyan'ıyla bütün Irak bizim için candan aziz, dost bir ülkedir. Irak'ta bir şey olduğunda, herhangi bir olumsuzluk olduğunda, herhangi bir acı haber aldığımızda yüreğimiz yanar. Ama yüreğimiz hele Kerkük'ten bir acı haber geldiğinde, bir terör saldırısı olduğunda, Kerküklü kardeşlerimiz acı çektiğinde emin olun ki yüreğimize kor ateş düşer ve bu ateş hiçbir zaman sönmez. Siz burada huzurluysanız, siz burada barış içinde yaşıyorsanız, biz de Türkiye'de huzur ve barış içinde oluruz. Siz burada biraz önce kardeşimizin dediği gibi, turnağınıza küçük bir diken batsa, onun

acısını 75 milyon Türk Anadolu'da hisseder. Bundan herkes emin olsun. Onun için şarkıda olduğu gibi, "bir gece ansızın gelebilirim" demiştim ben. Birkaç kere planladım gelmeyi, ama son anda bazı gerekçeler çıktı gelemedim. Dün Sayın Başbakanımızla istişare edip ani bir karar aldık hemen dostlarımıza haber ettik ve bir gece geldik, bir sabah geldik. Güzel bir Kerkük sabahında beraber olduk. İnşallah daha çok geleceğiz...

Sayın Cumhurbaşkanımızın, Sayın Başbakanımızın, Hükümetimizin tüm üyelerinin ve bütün Türkiye'nin size selamlarını getiriyorum. Hepimizin yüreğinde Kerkük özel ve müstesna yerini almaya devam edecek. Biraz önce Vilayet Meclisinde Hasan Turan Bey kardeşimizle, Doktor Necmettin Kerim Beyle, Sayın Vali Yardımcısı Sayın Rakan Beyle ve bütün Vilayet Meclisi üyeleriyle toplandık. Onlara da söyledim; Kerkük aslında bütün bölgemizin medeniyetimizin, kadim kültürümüzün örnek, numune bir şehri. Türkmenlerle, Arabıyla, Kürdüyle, Asurisiyle barış içinde asırlarca yaşanmış bir kent. Buraya fitne sokmak isteyenler olabilir, gelip buradaki bu kardeşliği bozmak isteyenler olabilir. Onlara karşı hep beraber bu kardeşlik duygularıyla hareket geçeceğiz ve Kerkük'ü bir barış şehri olarak devam etmesini sağlayacağız. Ve bu barış şehrinin en asli unsuru, hiçbir zaman yok olmayacak unsuru da Türkmen unsurudur. Onları saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Kerkük, bütün bu unsurlarıyla birlikte Kerkük'tür. Hiçbir unsur dışlanamaz. Türkmen kültürü, Kerkük'teki o güzel rafine Türkmen kültürü, sadece Kerkük'e ve Irak'a değil Türkiye'ye de büyük katkılar yapmıştır. Hepimizin kulağında Kerkük hoyratları vardır. Ben daha çocukluğumda bunlarla yetiştim. Bunları dinleyerek büyüydük. Hep özlememizde, gönlümüzde Kerkük'e gelmek vardı.

Bugün Vilayet Meclisinde birçok kararlar aldık. Kerkük'ün kalkınması için, Kerkük'e refah ve huzur gelmesi için Türkiye elinde-

ki bütün imkânlarını kullanacaktır. Kerkük, Irak'ın birliğinin, beraberliğinin de sembolüdür. Kerkük'te huzur oldu mu Irak'ta olur, Irak'ta huzur oldu mu Ortadoğu'da huzur olur. Onun için Cenab-ı Hak Kerkük'e büyük nimetler bahşetmiş, en zengin doğal kaynakları vermiş. Bu doğal kaynaklar üzerinde Kerkük bugünkü bu imar gerektiren halden bir an önce çıkacak ve bölgenin değil, dünyanın da en zengin, en müreffeh şehirlerinden biri olacak; bunun için her şey var Kerkük'te. Ve Türkiye her zaman Kerkük'ün hizmetinde olacak, Kerküklünün hizmetinde olacak; bundan emin olunuz.

Türkmen hep yaşayacak, Türkmenler hep Kerkük'te yaşayacak, hiçbir zaman yok olmayacak. Türkmensiz Kerkük yaşayamaz zaten; ondan emin olun. Biz de bu katkıyı, hep elimizden gelen bu imkânları seferber edeceğiz. Bu bölgenin kalkınması için ekonomik olarak, kültürel olarak ne yapmak gerekiyorsa Türkiye bütün imkânlarını sunacak. Ben bugün Hasan Bey'e, Necmettin Bey'e, Rakan Bey'e dedim ki; size boş bir kağıt veriyoruz, ne istiyorsanız Türkiye bunları yapmaya hazır, yeter ki Kerkük'te huzur olsun.

Yine beni çok sevindiren bir karar aldık bugün. Konya ile Kerkük kardeş şehir olsun dedik. Ben Konya Türkmenlerindenim, Toros Türkmenlerindenim. Onun için Kerkük'ü en iyi anlayacaklardan biriyim, bu kardeşliği en iyi hissedenlerden biriyim. Nerede bir Türkmen, bir Türk kardeşimiz varsa bunlara hep sahip çıktık, hep sahip çıkacağız. Ama aynı zamanda bütün insanlığa sahip çıkıyor bugün Türkiye Cumhuriyeti Devleti. Bütün nerede bir acı çeken insan varsa, acı çeken bir halk varsa onlarla beraber oluyoruz. Buradan bütün Türkmen kardeşlerime bir kez daha selam ediyorum, Ramazanlarını tebrik ediyorum, Bayramlarını kutluyorum. İnşallah daha nice bayramlarda huzur içinde bir arada olacağız.

Ve sizden vaktimiz dar olduğu için ayrılırken yine bir Kerkük manisiyle ayrılmak istiyorum. "Kalasız, Kerkük olmaz kalasız, o adı men koydum gittim, siz sağlıklı kalasız."

Sağlıkla kalın, Allah'a emanet olun, sağlıklıca kalın.

Bir daha dediğim gibi hazırlıklar yaparak tekrar geleceğiz. Kerkük'e sahip çıkın, hep beraber inşaallah huzur, barış içinde yaşayalım. Allah'a emanet olun."

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, ITC ziyaretinin ardından aynı gün 2 Ağustos 2012'de Kerkük'ten ayrılarak, Türkiye'ye dönmek üzere Erbil'e gitmiştir.

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük Ziyareti'nin Irak İç ve Dış Politika-sına Yansımaları

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük ziyareti Türkiye-Irak ilişkileri açısından değerlendirildiğinde, bu ziyaretin Türkiye'nin Irak merkezi hükümeti ile ilişkilerindeki gerginliği arttırmıştır. 17 Aralık 2011'de Irak Cumhurbaşkanı Yardımcısı Tarık El-Haşimi'ye yönelik terör suçu işlediği gerekçesiyle tutuklama kararı çıkmıştır. Kararın ardından bir süre IKBY'de kalan Tarık El-Haşimi, 9 Nisan 2012'de Türkiye'ye gelmiştir. Irak'ın INTERPOL'e yaptığı başvurunun ardından 7 Mayıs 2012'de Tarık El-Haşimi hakkında "kırmızı bülten" çıkarılmıştır. Buna rağmen Türkiye Tarık El-Haşimi'yi Irak'a iade etmeyeceğini açıklamış ve 30 Temmuz 2012'de Tarık El-Haşimi'ye Türkiye'de oturma izni vermiştir. Bu durum Irak hükümeti ile ilişkilerdeki gerginlik seviyesi gittikçe yükselmiştir. 20 Nisan 2012'de Irak Başbakanlığı'ndan yapılan yazılı açıklamada, Türkiye'nin Irak'ın içişlerine karıştığı iddia edilerek, Türkiye'nin düşman devlet haline gelmeye başladığı belirtilmiştir.¹⁸ Aynı gün 20 Nisan 2012'de Başbakan Recep Tayyip Erdoğan da yaptığı açıklamada Nuri El-Maliki'ye yönelik eleştirilerde bulunmuş ve Irak'ta yaşananların hayra alamet olmadığını ifade etmiştir.¹⁹ Suriye'deki olayların ardından Türkiye'nin Suriye'deki muhalefeti desteklemesi ve Esad rejimine karşı çıkmasıyla, Türkiye ve Irak bir kez daha karşı karşıya

gelmiştir. Irak hükümeti, Suriye'de olayların başladığı Mart 2011'den bu yana Esad rejimini desteklediğini açıkça ifade etmiştir.²⁰ Türkiye'deki bazı özel şirketlerin IKBY ile petrol anlaşması yapması Irak merkezi hükümetinin tepkisine yol açmıştır. Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük ziyareti Türkiye-Irak ilişkilerini neredeyse kopma noktasına getirmiştir. Irak hükümeti Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük ziyaretinin ertesi günü 3 Ağustos 2012'de Türkiye'ye bir nota vermiş ve Türkiye ile ilişkilerin gözden geçirileceğini açıklamıştır. Diplomatik açıdan bakıldığında Irak tarafından oldukça ağır bir tavır alınmasına rağmen Türkiye itidalli politikasını sürdürmüştür. IKBY ile yapılan petrol anlaşması sonucu elde edilecek gelirin Irak merkezi hükümetine yatırılacağı ifade edilmiş ve Irak'ın egemenliğine saygı duyulduğu vurgulanmıştır.²¹

Aynı şekilde Irak merkezi hükümetinden Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük ziyareti sonrasında "Ahmet Davutoğlu'nu tutuklama hakkımız var"²² gibi "aşırı ve haddi aşan" bir dille, diplomatik olmayan bir tavır takınan Irak hükümetine karşı, Türkiye, Irak politikasının esaslarına uyduğunu gösterir nitelikte bir tutum sergilemiştir. Irak'ın Türkiye Büyükelçiliği'nden alınan vizeyle Irak'a gidildiği ve Kerkük'ün, Erbil gibi bir Irak şehri olarak görüldüğü vurgulanmıştır. Ancak Kerkük'e IKBY'nin inisiyatifi ile gidilmesi, Kerkük ziyareti sırasında IKBY'ye bağlı birimler tarafından lojistik destek verilmesi ve güvenliğin sağlanması, Irak merkezi hükümetinin tepkisine yol açmıştır. Bu ziyaret son derece doğru olmakla birlikte, ziyaretin yapılış yöntemi itibarıyla, Türkiye'nin IKBY ile Irak merkezi hükümeti arasındaki mücadeleden bir taraf olarak algılanmasına yol açmıştır.

Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük ziyareti Irak iç politikası açısından değerlendirildiğinde Irak'taki dengeleri etkileyecek düzeyde bir ziyaret olmuştur. Kerkük gibi etnik ve mezhepsel tansiyonun yanı sıra, IKBY ve Irak merkezi hükümeti arasındaki idari çekişmenin üst düzeyde yaşandı-

ğı Kerkük'e yapılan ziyaret, Kerkük'teki tartışmaları yeniden alevlendirmiştir. IKBY ve Irak merkezi hükümeti arasındaki problemler Irak iç siyasetine yön verir konuma gelmiştir. IKBY'nin yaptığı petrol anlaşmalarına Irak merkezi hükümetinden verilen tepkiler, IKBY Başkanı Mesut Barzani'nin, Irak Başbakanı Nuri El-Maliki'yi devirme çabaları, Irak sınırlarını kontrol ve yönetme sorunu, tartışmalı bölgelerde yaşanan "askeri gerginlik" Kerkük'te de kendini göstermiştir.

8 Mayıs 2012'de Bakanlar Kurulunu Kerkük'te toplayan Irak Başbakanı Nuri El-Maliki, güç gösterisi yaparak, Kerkük'ün bir Irak şehri olduğunu açıklamıştır. "Küçük Irak" benzetmesinde bulunmuş ve Kerkük'teki sorunların güçle çözülemeyeceğini dile getirmiştir. Nuri El-Maliki'yi korumak için zırhlı ve ağır silahlı araçlarla Kerkük'e giden yaklaşık bin kişilik ordu gücü Kerkük'te kalmıştır. Bunun üzerine IKBY'den de bir heyet Kerkük'e bir ziyarette bulunarak, Kürtlerin Kerkük'e ilişkin kararlı olduğunu vurgular nitelikte görüşme ve açıklamalar yapılmıştır.²³

Bu durum Kerkük'teki hem siyasi hem de güvenlik dengelerini bozmuş ve Kerkük'te şiddet eylemleri yeniden yükselişe geçmiştir. Kerkük'teki olaylardan en çok etkilenen Türkmenler de durumu yatıştırmaya yönelik girişimlerde bulunmuştur. Başta ITC olmak üzere Türkmen siyasetçiler cumhurbaşkanlığı gibi üst düzey kademelere başvuruda bulunarak Kerkük'teki gerginliğin düşürülmesi için müdahale talebinde bulunmuştur.

Kerkük'teki gerginlik sadece siyasi değildir. Kerkük'teki mülk sorunları, arazi problemleri, petrol gelirlerinin paylaşımı, enerji yatırımları gibi konular da gerginlik noktalarıdır. Mukteda El-Sadr yaptığı açıklamalar bunun en net göstergesi olmuştur. Mukteda El-Sadr, IKBY Başbakanı Neçirvan Barzani ile yaptığı görüşmeye işaret etmiş, Kürtlerin Kerkük'ün IKBY'ye katılması yönünde bir talepleri olmadığını, sadece Kerkük'ün petrol gelirlerini istediklerini ifade ederek yeni bir gündem

yaratmıştır. Hatta bir adım öteye giden Sadr, "Kürdistan'daki kardeşlerime olan saygıma rağmen, Kerkük'ün Iraklı olduğunu ve her zaman Iraklı kalacağını söylüyorum. Başka her Irak şehri gibi, Kürtler, Araplar, Türkmenler, Sünniler ve Şiiler birlikte yaşayacak," ifadesinde bulunarak²⁴, Kerkük konusunda 2003'ten bu yana takındığı tavrı yinelemiştir. Irak siyasetindeki son gelişmeler ışığında bu açıklamalar dikkate alındığında Kürt Listesi ve Irakiye Listesi ile birlikte Maliki karşıtı grupta yer alan Mukteda El-Sadr'ın Kerkük tavrı nedeniyle, Maliki muhalefetine çatlaklar oluşabilir.

Irakiye Listesi içerisinde de benzer bir durumun yaşanması muhtemeldir. Irakiye Listesi içerisinde yer alan Kerküklü Sünni Arap gruplar, son dönemde Nuri El-Maliki'ye yakın bir tavır ortaya koymaktadır. Kerküklü Sünni Arap gruplar, Kerkük'ün IKBY'ye katılmaması yönünde Nuri El-Maliki'ye şartlı destek verdiklerini açıklamışlardır. Nuri El-Maliki'nin Kerkük konusunda yaptığı çıkışlar bunun bir göstergesidir. Nuri El-Maliki, Kerkük'teki Sünni Araplara destek vermek amacıyla Kerkük'teki Irak Ordusu'na bağlı 12. Tümenin komutanını değiştirmiş ve Şii olan komutan yerine Sünni bir komutan atamıştır. Bu durum Irakiye Listesi'ni zayıflatabilecek niteliktedir.

Bu süreç Türkmenlerin durumu önem kazanmaktadır. ITC ile Irakiye Listesi içerisinde yer alan Türkmenlerin bir kısmına karşılık, bir kısım Türkmen siyasi hareketi de Nuri El-Maliki ile birlikte hareket etmektedir. Kerkük'teki bir kısım Türkmen siyasi hareketler "Türkmen Koalisyonu" adı altında yeni bir oluşum kurmuşlardır. Bu oluşum içerisinde Türkmen İslami Birliği, Türkmen Vefa Hareketi Şii gruplara yakın siyasi oluşumların yer almaktadır. Halkın tavrı da burada önem kazanmaktadır. Son dönemde Kerkük Türkmenlerinin "Kürtlerin Kerkük'teki politikalarına karşı çıktığı" gerekçesiyle Nuri El-Maliki'ye destek verdiği söylenmektedir. Bu noktada Kerkük'teki Türkmen siyasi hareketinin tavrının hem Kerkük'teki sorunların giderilmesinde hem

de Irak siyasetindeki kriz noktalarının aşılmasında etkili olacağı düşünülmektedir. Ancak Kerkük'teki arazi ve mülk problemlerinin yanı sıra, Kerkük'teki güvenlik güçlerindeki dengesizlik, Kürt güçlerin varlığı, Kerkük'ün petrol gelirleri, Kerkük'te 2009'da yapılmayan ve yapılması gereken yerel seçimler gibi sorunların giderilmeden Kerkük'te çözüm aranmasının bir sonuç vermeyeceği düşünülmektedir. Bu noktada en ideal çözümünün Kerkük'te eşit oranlı bir yönetim paylaşımı olduğunu söylemek mümkündür.

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, 7 Ağustos 2012'de Ankara'da ITC'den üst düzey bir heyeti ağırlamış ve iftar yemeği vermiştir. Heyette ITC Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, Kerkük Vilayet Meclisi Başkanı Hasan Turan, ITC Başkan Yardımcısı Ali Haşim Muhtaroglu, ITC Resmi Sözcüsü Ali Mehdi, ITC Diyala Milletvekili Hasan Özmen ve ITC Türkiye Temsilcisi Hicran Kazancı yer almıştır. Kısa süre içerisindeki karşılıklı bu ziyaretler Türkmen stratejilerini ön plana çıkarmaktadır. Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük ziyaretinde bir siyasi parti olarak sadece ITC'yi ziyaret etmesi, hem diğer etnik ve dini gruplara hem de Türkmenlere verilen bir mesaj niteliği taşımaktadır. Daha açık bir ifade ile bu ziyaret diğer etnik ve dini gruplara Türkmenlerin Türkiye için ayrıcalıklı bir konuma sahip olduğunun işareti olarak değerlendirilebilir. Ahmet Davutoğlu, bir kısım Türkmenler tarafından eleştirilse de ITC dışındaki diğer Türkmen partilerini ziyaret etmemesi, Türkiye'nin ITC'ye desteğini gösterir niteliktedir.

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük ziyareti, Irak'taki dengelerin yanı sıra özellikle Kerkük'teki siyasal yapıyı da ortaya çıkarmıştır. Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük ziyareti Türkmenler ve Kürtler tarafından olumlu karşılanırsa da Kerkük'teki Sünni Araplar tarafından oluşturulan Arap Siyasi Kitleleri tarafından çıkarılan bir bildiriyle eleştirilmiştir. Özellikle Haviceli Arapların yer aldığı Arap Siyasi Kitleleri, son dönemde Irak Başbakanı Nuri El-Maliki ile yakınlaşmıştır. Nuri El-

Maliki'nin bu ziyareti ağır bir dille eleştirmesinin ardından Arap Siyasi Kitleleri de bu yönde bir bildiri çıkarmıştır. Bu durum Kerkük'te bir kamplaşma olarak yorumlanmaktadır. Yaklaşık son bir yıllık dönemde Kerkük'te Araplar, Türkmenleri kendilerine karşı Kürtlerle ittifak yapmakla suçlamaktadır. Özellikle Mart 2011'de Hasan Turan'ın Kerkük Vilayet Meclisi Başkanı olarak seçilmesinin ardından Araplar, Kerkük Vilayet Meclisi'ni boykot etmiş ve Türkmenlere karşı bir duruş sergilemeye başlamıştır. 2003'ten sonra Kürt grupların Kerkük'e yönelik baskısı karşısında Türkmenler ve Araplar ortak bir tavır sergilemiştir. Türkmenler ve Araplar uzun bir süre Kerkük vilayet yönetimini boykot etmiştir. Son birkaç yıl içerisinde hem Türkiye'nin Kürt gruplarla geliştirdiği ilişkiler, hem Kürt grupların yaklaşımındaki değişim hem de bir Türkmenlerden bir kısmının pragmatik politika üretme çabası Türkmen-Kürt yakınlaşmasını beraberinde getirmiştir. KDP'nin 11 Aralık 2010'da yaptığı kurultaya ITC davet edilmiştir. Ekim 2011'de ITC Erbil İl Başkanlığı'nı yeniden açılmıştır.

Sonuç Yerine: Türkmen Stratejileri

2013'te yerel seçimlerin ve 2014'te de genel seçimlerin yapılması planlanan Irak'ta, Türkmenlerin nasıl bir strateji izleyebileceğine yönelik tartışmalar yavaş yavaş gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Özellikle Vefa Hareketi, Türkmen İslami Birliği gibi Şii Türkmen partileri bir araya gelerek seçim hazırlıkları yapmak üzere bir koalisyon oluşturmuştur. Ancak genel Türkmen stratejisi konusunda bir muğlaklık vardır. Irak'ta yerel ve genel seçimlerin yapısı ve sisteminin farklı olması dolayısıyla her seçime özgü stratejilerin hazırlanması uygun olacaktır. Bu yüzden pragmatik ve rasyonel bir siyasetin hazırlanması ve Türkmenlerin maksimum çıkarının korunması buradaki ilk hedef olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkmenler daha önceki seçimlerde farklı seçim stratejileri izleseler de ana eksenin Kürt siyasi partilere karşıtlık olduğunu ifade etmek mümkündür. Burada önemli olan faktörün hedef üzerinde dönemsel değişiklik

ve konjonktüre uygun politika stratejilerinin hazırlanması olduğu değerlendirilmektedir. 2010 seçimlerinden sonra Irak'taki siyasetin normalleşmeye başlamıştır. Etnik/dini siyasetin bir nebze olsun ötesine geçilmiştir. Özellikle bir dönem çatışma noktasına gelen Musul'daki Nuceyfi grubu ile Kürtlerin anlaşması buna verilebilecek en iyi örneklerden biridir.

Söz konusu bu siyasetin artık Türkmenler için de var olması gerektiği düşünülmektedir. Siyaset bilimi açısından klasik bir söylem haline gelen “siyasette ne sürekli bir dost ne de düşman vardır” cümlesi Irak için hayat bulmaya başlamıştır. Bu yüzden kazanımları maksimize etmek açısından değer ve önceliklerden ödün vermeden politika çizilmesi oldukça önemlidir. Örneğin Türkmenlerin Kerkük'te Kürtler ilişkilerindeki normalleşme dikkat çekmektedir. Bu normalleşmenin bir ileri aşamaya taşınıp taşınmayacağı Türkmenlerin Kerkük'teki kaderini belirleyebilir. Öncelikle Türkmenlerin Kerkük için ne istediğinin belirlenmesi, uygulanacak stratejiler açısından önemlidir. Kerkük'ün hiçbir bölgeye bağlanmaması, Türkmenlerin vilayet yönetiminden eşit pay alması, gasp edilmiş Türkmen mülk ve arazilerinin Türkmenlere geri verilmesi gibi kırmızı çizgiler korunarak yapılacak ittifaklar Türkmenlerin çıkarlarını maksimize edecektir. Türkmenlerin çıkarlarını en üst seviyede koruyacağı ittifakı hesaplaması yerinde olacaktır. Tarihsel travmaların kalıpları içerisinde kalarak siyaset üretmek artık Türkmenlere fayda sağlamayacaktır. Türkmenlerin çıkarları en üst düzeyde sağlanacak ve korunacaksa, Kürt siyasi partilerle ittifak düşünülebilir. Türkmen siyasetçilerin Kürt gruplarla müzakere yapmasını “Türkmen milletine ihanet” olarak lanse edecek taraflar olabilir. Amaç “Türkmen milletinin çıkarlarını en üst seviyeye taşımak”tır. Kürt gruplarla ittifak yapmak Türkmenlere fayda sağlayacaksa, örneğin Kerkük'te yapılacak yerel seçimlerde Kürt gruplarla ittifak yapılabilir. Bozulan denge içerisinde, bunu haksız bir biçimde zorla gerçekleştirmiş olsalar bile Kerkük'teki Kürtlerin ağırlığı aşıkardır. Bu durum Kerkük'te yapılacak olası yerel seçimlerde Kürt siyasi partilerle, temel milli değer ve hassasiyetler-

den ödün vermeden, yapılacak ittifak Türkmenlere fayda sağlayabilir. Diğer bir seçenek olarak Araplarla yapılacak ittifakın da Türkmenlere ne getireceği iyi hesap edilmelidir. Arapların Kerkük vilayet yönetiminde (il hizmet müdürlükleri dahil) hiçbir ağırlığı yoktur. Bu nedenle Arapların elinde olan Türkmen arazileri konusunda pazarlığa gidilebilir. Türkmenler daha stratejik davranarak Kürt ve Arap grupların tamamı olmasa bile, en azından bir kısmıyla ortak bir liste çıkararak hareket edebilir. Böylece Arap ve Kürtlerin gücü kırılırken, Türkmenler bundan fayda sağlayabilir. Zira bunun olasılığı düşük olsa bile Irak'taki siyasi çekişme içerisinde özellikle Kürt partiler arasında problemler yaşandığı bilinmektedir. IKBY ve Irak merkezi hükümeti çekişmesinde, KDP lider Mesut Barzani'nin çok fazla güçlenmesini istemeyen Kürt siyasi partilerin Nuri El-Maliki ile birlikte hareket ettiği söylenmektedir. Buradan hareketle Türkmenlerin de bunu avantaja dönüştürebileceği söylenebilir. Örneğin, ITC 'nin öncülüğünde Türkmenlerin Irak siyasetindeki istikrarsızlık ve boşluğu değerlendirerek parlamentoda Türkmenler için sağladığı kazanımlar son derece önemlidir.

Sonuç olarak Türkmenlerin hedefinin Türkmen ulusal çıkarlarının en üst seviyede elde edilmesi ve korunmasını sağlamak olduğu düşünülmektedir. Bu hedef hangi gruplarla işbirliği yaparak elde ediliyorsa o grubun seçilmesi önemlidir. Burada tek taraflı cepheleşmelerin Türkmenlere fayda sağlamayacağını da belirtmek gerekmektedir. Bununla birlikte Kürtlerle olduğu gibi tarihsel sorunların arkasından bakarak hareket edilmesi Türkmenlere fayda sağlamayacaktır. Burada ifade edilmek istenen Türkmenlerin tarihlerini ya da milli geçmişini unutması veya göz ardı etmesi değildir. Milletler tarihi ve milli bakiyeleri ile ayakta durur ve bunların ilelebet korunması için mücadele ederler. Bunlar akılda tutularak, ilelebet milli kimliğin korunması için, duygusal siyasetin önüne geçilerek, rasyonel ve pragmatik stratejilerin Türkmenleri başarıya ulaştıracağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- 1 “Musul ve Kerkük’ün Kısa Tarihi”, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/230733.asp>, Erişim: 23 Şubat 2011.
- 2 A.g.m.
- 3 Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz. Nevin Yazıcı, “Petrol Çerçevesinde Musul Sorunu (1926–1955)”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2007.
- 4 Prof .Dr. Hayati Doğanay - Yrd.Doç.Dr. Selçuk Hayli, “İrak’ın Başlıca Coğrafi Özellikleri Ve Petrol Yatakları”, http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_299/299_19111.pdf, Erişim: 24 Şubat 2011.
- 5 Hikmet Uluğbay, “Kurtuluş Savaşımıza Petrol Boyutundan Bakış ve Günümüze Uzanan Süreçte Petropolitik”, http://www.ulugbay.com/blog_hikmet/?p=90, Erişim 24 Şubat 2011.
- 6 Dr. Mustafa Ziya, Global Strateji Enstitüsü Tarafından 15 Ocak 2007’de düzenlenen “Kerkük 2007 Konferansı” Tutunakları.
- 7 Hasan YILMAZ, “İrak’ın Gizlenen Gerçeği: Türkmenler”, Stratejik Analiz Dergisi, Sayı. 37, (Mayıs 2003), s.24.
- 8 Ayrıntılı bilgi için bkz. Nebahat Tanrıverdi O – Sercan Doğan, “Kerkük’te Mülk Anlaşmazlıkları: Saha Araştırmasına Dayalı Bir Çalışma”, ORSAM Rapor No: 30, Şubat 2011.
- 9 <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/210134.asp>, Erişim: 9 Ekim 2012.
- 10 <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=139399>, Erişim: 21 Eylül 2012.
- 11 <http://arsiv.sabah.com.tr/2003/04/11/s1705.html>, Erişim: 9 Ekim 2012.
- 12 Crisis Group Report, “Iraq and Kurds: Trouble Along The Trigger Line”, Middle East Report No: 88, 8 Temmuz 2009, s. 11.
- 13 Radikal Gazetesi, “Kerkük’te Seçim Kavgası”, 25 Mayıs 2003.
- 14 Radikal Gazetesi, “ABD’nin Dediği Oldu”, 29 Mayıs 2007.
- 15 Bilal N. Şimşir, *Türk-İrak İliőkilerinde Türkmenler*, Eylül 2004, s. 99-101.
- 16 Şimşir, *Türk-İrak...*, s. 580.
- 17 Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun Konuşma Metni <http://www.hurriyet.com.tr/planet/21131639.asp>, Erişim: 26 Ağustos 2012.
- 18 <http://www.hurriyet.com.tr/planet/20388924.asp>, Erişim: 10 Ekim 2012.
- 19 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/20383881.asp>, Erişim: 10 Ekim 2012.
- 20 <http://www.npr.org/2012/07/26/157444004/fallout-from-syrian-conflict-lands-in-iraq-lebanon>, Erişim: 26 Ağustos 2012.
- 21 <http://www.moralhaber.net/yerel-haber/guncel/bakan-yildiz-irakla-enerji-acisindan-iliskilerimiz-gayet-seviyeli/>, Erişim: 26 Ağustos 2012.
- 22 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1096025&CategoryID=81>, Erişim: 26 Ağustos 2012.
- 23 Özdemir Hürmüzlü, “Türkmenlerin Açısından Maliki’nin Kerkük Ziyareti”, <http://www.bizturkmeniz.com/tr/index.asp?page=article&id=24761>, Erişim: 26 Ağustos 2012.
- 24 <http://kirkuknow.com/turkmen/index.php/2012/06/el-sedir-kerkuk-iraklidir-kurtleri-ise-onu-kurdistana-baglamasini-istemiyor/>, Erişim: 22 Haziran 2012.

ORSAM RAPORLARI

ORSAM Rapor No: 1
Mart 2009
Deniz Haydutluğu ile Mücadele
ve Türkiye'nin Konumu: Somali
Örneği
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 2
Nisan 2009
60. Yılında Nato ve Türkiye
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 3
Mayıs 2009
Irak'ın Kilit Noktası: Telafer
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 4
Temmuz 2009
2009 Lübnan Seçimleri: Ka-
zananlar, Kaybedenler ve Türkiye
(Tr)

ORSAM Rapor No: 5
Ağustos 2009
Türkiye-Lübnan İlişkileri: Lübnanlı
Dinsel ve Mezhepsel Grupların
Türkiye Algılaması
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 6
Kasım 2009
Tuzhurmatu Türkmenleri: Bir
Başarı Hikayesi
(Tr - Eng - Ar)

ORSAM Rapor No: 7
Kasım 2009
Unutulmuş Türkmen Diyan:
Diyala
(Tr - Eng - Ar)

ORSAM Rapor No: 8
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 1
Aralık 2009
Karadeniz'in Bütünleşmesi İçin
Abhazya
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 9
Ocak 2010
Yemen Sorunu: Bölgesel Savaşa
Doğru mu?
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 10
Yemen İç Savaşı: İktidar Mücade-
lesi, Bölgesel Etkiler ve Türkiye
ile ilişkiler
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 11
Şubat 2010
Unutulan Türkler: Lübnan'da Türk
Varlığı
(Tr - Eng - Ar)

ORSAM Rapor No: 12
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 2
Şubat 2010
Rusya Federasyonu'nun Bakışı:
Irak Faktörünün Türkiye'nin
Ortadoğu Politikasına Etkisi
(1990-2008)
(Tr - Rus)

ORSAM Rapor No: 13
Şubat 2010
7 Mart 2010 Irak Seçimleri
Öncesi Şii Kökenli Parti ve Seç-
menlerin Politik Davranışlarının
Analizi
(Tr)

ORSAM Rapor No: 14
Şubat 2010
Seçim Öncesi Irak'ta Siyasal Du-
rum ve Seçime İlişkin Beklentiler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 15
Mart 2010
Orsam Heyetinin 7 Mart 2010
Irak Seçimlerine İlişkin Gözlem
Raporu
(Tr)

ORSAM Rapor No: 16
Nisan 2010
Oman Sultanlığı:
Arap Yanımdasında Geleneksel
ile Modernite Arasında Bir Ülke
(Tr)

ORSAM Rapor No: 17
Nisan 2010
7 Mart 2010 Irak Parla-
mento Seçim Sonuçlarının
ve Yeni Siyasal Denklemin
Değerlendirilmesi
(Tr)

ORSAM Rapor No: 18
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 3
Mayıs 2010
Komşuluktan Stratejik İşbirliğine:
Türk-Rus İlişkileri
(Tr - Rus)

ORSAM Rapor No: 19
Eylül 2010
Türkiye'ye Yönelik Türkmen Göçü
ve Türkiye'deki Türkmen Varlığı
(Tr)

ORSAM Rapor No: 20
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 4
Ekim 2010
Kırgızistan'da Mevcut Durum,
İktidar Değişiminin Nedenleri ve
Kısa Vadeli Öngörüler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 21
Kasım 2010
Irak'tan İrağa: 2003 Sonrası
Irak'tan Komşu Ülkelere ve
Türkiye'ye Yönelik Göçler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 22
Ocak 2011
Türkiye-Yemen İlişkileri ve
Yemen'deki Türkiye Algısı
(Tr - Eng - Ar)

ORSAM Rapor No: 23
Ocak 2011
Katar-Irak-Türkiye-Avrupa Doğal
Gaz Boru Hattı Projesi Mümkün
mü?
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 24
Ocak 2011
Kuveyt Emirligi: Savaş ve Barış
Arasındaki El Sabah İktidarı ve
Türkiye ile ilişkiler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 25
Ocak 2011
Hukuki ve Siyasal Yönleriyle
Güvenlik Konseyi'nin İran Am-
bargosu
(Tr)

ORSAM Rapor No: 26
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 5
Şubat 2011
Kırgızistan'da Son Gelişmeler:
Dün, Bugün, Yarın
(Tr - Rus)

ORSAM Rapor No: 27
Şubat 2011
Mısır Devriminin Ayak Sesleri: Bir
Devrin Sonu mu?
(Tr)

ORSAM Rapor No: 28
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 6
Şubat 2011
Uluslararası Deniz Hukukunda
Kıyı Devletlerinin Gemilere El
Koyma Yetkisinin Sınırları:
Gürcistan'ın Karadeniz'de Seyre-
den Gemilere El Koyması
(Tr)

ORSAM Rapor No: 29
Şubat 2011
Tunus Halk Devrimi ve Türkiye
Deneyimi
(Tr)

ORSAM Rapor No: 30
Şubat 2011
Kerkük'te Mülk Anlaşmazlıkları:
Saha Araştırmasına Dayalı Bir
Çalışma
(Tr)

ORSAM Rapor No: 31
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 7
Mart 2011
Afganistan ve Pakistan'da
Yaşanan Gelişmeler ve
Uluslararası Güvenliğe Etkileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 32
Mart 2011
Suudi Arabistan'da Şii Muhalefet
Sorunu ve Etkileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 33
Mart 2011
Irak'ta Türkmen Varlığı
(Tr)

ORSAM Rapor No: 34
Mart 2011
Irak'ta Türkmen Basını
(Tr - Ar)

ORSAM Rapor No: 35
Mart 2011
Irak'ta Mevcut Siyasal Durum ve
Önemli Siyasal Gelişmeler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 36
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 1
Mart 2011
Eu's Water Framework Directive
Implementation in Turkey:
The Draft National Implementa-
tion Plan
(Eng)

ORSAM Rapor No: 37
Mart 2011
Tunus Halk Devrimi ve Sonrası
(Tr)

ORSAM Rapor No: 38
Mart 2011
Libya Savaşı, Uluslararası Müda-
hale ve Türkiye
(Tr)

ORSAM Rapor No: 39
Mart 2011
Tarihten Günümüze Libya
(Tr)

ORSAM Rapor No: 40
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 2
Mart 2011
İklim Değişiminin Güvenlik Boyu-
tu ve Ortadoğu'ya Etkileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 41
Mart 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An-
lamak-1
(Tr)

ORSAM Rapor No: 42
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 3
Nisan 2011
Nil Nehri Havzasının Hidropolitik
Tarihi ve Son Gelişmeler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 43
Nisan 2011
Kuzey Irak'ın Sosyal-Siyasal
Yapısı ve Kürt Bölgesel
Yönetimi'nin
Türkiye ile ilişkileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 44
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 4
Nisan 2011
Meriç Nehri Havzası Su
Yönetimi'nde "Uluslararası
İşbirliği" Zorunluluğu
(Tr)

ORSAM Rapor No: 45
Nisan 2011
Suriye'de Demokrasi mi İç Savaş
mı? :
Toplumsal-Siyasal Yapı, Değişim
Senaryoları ve Sürecin Türkiye'ye
Etkisi
(Tr)

ORSAM Rapor No: 46
Mayıs 2011
Suriye'de İktidar Mücadelesi,
Uluslararası Toplumun Tepkisi ve
Türkiye'nin Konumu
(Tr)

ORSAM Rapor No: 47 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 5 Mayıs 2011 Türkiye-Suriye İlişkileri: Sınırdaşan Sularda Örnek İşbirliği Olarak Asi Dostluk Barajı (Tr)	ORSAM Rapor No: 56 Haziran 2011 Seçimler ve Ak Parti'nin Te- crübesi (Tr - Ar)	ORSAM Rapor No: 67 Ağustos 2011 Somali: Bir Ulusun Yok Oluşu ve Türkiye'nin İnsani Yardım Girişimi (Tr)	ORSAM Rapor No: 78 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 8 Ekim 2011 Türkiye'de ve İsrail'de Yapay Sulak Alanlar ile Atıksu Arıtımı ve Atıksuyun Sulama Amaçlı Olarak Tekrar Kullanımı (Tr)
ORSAM Rapor No: 48 Mayıs 2011 Orsam Söyleşileri - 2 Iraklı Araplar, Azınlıklar ve Aka- demisyenler-1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 57 Haziran 2011 12 Haziran 2011 Türkiye Genel Seçimlerinin Ortadoğu Ülkelerin- deki Yansımaları (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 68 Eylül 2011 Karikatürlerde Usame Bin Ladin Operasyonu ve Yankıları (Tr)	ORSAM Rapor No: 79 Ekim 2011 Yaklaşan Seçim Öncesi Tunus'ta Siyasal Denklemler (Tr)
ORSAM Rapor No: 49 Mayıs 2011 Orsam Söyleşileri - 2 Irak Türkmenleri-1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 58 Temmuz 2011 Karikatürlerin Dilinden 12 Haziran 2011 Türkiye Genel Seçimlerinin Ortadoğu'daki Yansımaları (Tr)	ORSAM Rapor No: 69 Eylül 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An- lamak - 4 (Tr)	ORSAM Rapor No: 80 Ekim 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An- lamak - 5 (Tr)
ORSAM Rapor No: 50 Mayıs 2011 Orsam Söyleşileri - 3 Iraklı Kürt Yetkililer, Akademisy- enler ve Gazeteciler-1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 59 Temmuz 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An- lamak - 2 (Tr)	ORSAM Rapor No: 70 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 10 Eylül 2011 XXI. Yüzyılda Rusya ve Türkiye'nin İran Politikaları (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 81 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 15 Ekim 2011 Büyük Güçlerin Afganistan Politikaları (Tr-Eng)
ORSAM Rapor No: 51 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 8 Mayıs 2011 75. Yılında Montrö Boğazlar Sözleşmesi Karadeniz'in Değişen Jeopolitiği Çerçevesinde (Tr)	ORSAM Rapor No: 60 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 6 Temmuz 2011 Mekong Nehri Sulanı Üzerinde İşbirliği ve İhtilaf (Tr-Eng)	ORSAM Rapor No: 71 Eylül 2011 Ortadoğu Sorunu: İsrail Ablukası, Uluslararası Hukuk, Palmer Rapo- ru ve Türkiye'nin Yaklaşımı (Tr)	ORSAM Rapor No: 82 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 16 Ekim 2011 Bölge Devletlerinin Perspektifin- den Afganistan (Tr-Eng)
ORSAM Rapor No: 52 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 9 Mayıs 2011 Afganistan ve Bölgesel Güvenlik (Ortadoğu, Orta ve Güney Asya, Rusya Federasyonu) (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 61 Temmuz 2011 Antalya'da 1-2 Haziran 2011 Tar- ihlerinde Gerçekleşen "Suriye'de Değişim Konferansı"nın Tam Deşifresi (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 72 Eylül 2011 Ortadoğu Ülkelerine Dair İstatistikler (Tr)	ORSAM Rapor No: 83 Kasım 2011 Suriye'de Değişimin Ortaya Çıkardığı Toplum: Suriye Türk- menleri (Tr)
ORSAM Rapor No: 53 Mayıs 2011 Madagaskar: Bağımsızlığın 50. Yılında Kazanımlar, Kaçan Fırsatlar ve Türkiye ile İlişkiler (Tr)	ORSAM Rapor No: 62 Ağustos 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An- lamak - 3 (Tr)	ORSAM Rapor No: 73 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 11 Ekim 2011 Anadolu Etki Alanı (Tr-Eng)	ORSAM Rapor No: 84 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 9 Kasım 2011 Somali'nin Açlık Felaketi: "Siyasi Kuraklık" mı Yoksa Doğal Afet mi? (Tr-Eng)
ORSAM Rapor No: 54 Mayıs 2011 Iraklı Grupların Temel Siyasi Sorunlara Bakışı ve Türkiye ile İlişkiler: Saha Araştırmasına Dayalı Bir Çalışma (Tr)	ORSAM Rapor No: 63 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 7 Ağustos 2011 Görünmez Stratejik Kaynak: Sınırdaşan Yeraltı Suları (Tr)	ORSAM Rapor No: 74 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 12 Ekim 2011 Ukraine in Regress: The Tymosh- enko Trial (Eng)	ORSAM Rapor No: 85 Kasım 2011 Suriye Politik Kültüründe Tarihsel Pragmatizm, Beşar Esad Dönemi Suriye Dış Politikası ve Türkiye- Suriye İlişkileri (Tr)
ORSAM Rapor No: 55 Haziran 2011 Suriye Muhalefeti'nin Antalya Toplantısı: Sonuçlar, Temel Sorunlara Bakış ve Türkiye'den Beklentiler (Tr)	ORSAM Rapor No: 64 Ağustos 2011 AK Parti'nin 12 Haziran 2011 Genel Seçimlerindeki Zaferi (Tr - Ar)	ORSAM Rapor No: 75 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 13 Ekim 2011 Kazaklar ve Kazakistanlılar (Tr)	ORSAM Rapor No: 86 Kasım 2011 Geçmişten Günümüze Irak Türk- men Cephesi'nin Yapısı ve İdari Durumu (Tr)
	ORSAM Rapor No: 65 Ağustos 2011 Karikatürlerin Dilinden Arap Baharı - 1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 76 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 14 Ekim 2011 İtalya'da Unutulmuş Türk Varlığı: Moena Türkleri (Tr - It)	ORSAM Report No: 87 Kasım 2011 Turkmen in Iraq and Their Flight: A Demographic Question? (Eng)
	ORSAM Rapor No: 66 Ağustos 2011 Karikatürlerin Dilinden Libya İç savaşı ve Uluslararası Müda- hale - 1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 77 Ekim 2011 ABD'nin Çekilmesinin Ardından Irak Politikasının Bölgesel, Küresel Etkileri ve Türkiye'ye Yansımaları (Tr)	

ORSAM Rapor No: 88
Kasım 2011
Irak'ta Bektaşılık (Türkmenler – Şebekler – Kakailer) (Tr)

ORSAM Rapor No: 89
Kasım 2011
Değişim Sürecindeki Fas Monarşisi: Evrim mi? Devrim mi? (Tr)

ORSAM Rapor No: 90
Kasım 2011
Arap Dünyasının İstisnai Krallığı: Yerel Aktörler ve Arap-İsrail Uyuşmazlığı Çerçevesinde Ürdün Krallığı'nın Demokratikleşme Deneyimleri (Tr-Eng)

ORSAM Rapor No: 91
Aralık 2011
Türkiye ve Arap Birliği'nin Suriye'ye Yaptırım Kararları ve Olası Sonuçları (Tr)

ORSAM Rapor No: 92
Aralık 2011
Irak'ta İhtilafı Bölgelerin Durumu (Tr)

ORSAM Rapor No: 93
ORSAM Water Research Programme Report: 10
December 2011
Turkey and Wfd Harmonization: A Silent, But Significant Process (Eng)

ORSAM Rapor 94:
Aralık 2011
Türkiye-Fransa Krizinde Algının Rolü: Fransızların Türkiye Algısı (Tr)

ORSAM Rapor No: 95
Aralık 2012
Karikatürlerle Arap Baharı – 2 (Tr)

ORSAM Rapor No: 96
Aralık 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak – 6 (Tr)

ORSAM Rapor No: 97
Ocak 2012
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak – 7 (Tr)

ORSAM Rapor No: 98
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 17
Ocak 2012
Kırgızistan'da Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Türkiye ile İlişkilerine Etkisi (Tr)

ORSAM Rapor No: 99
Ocak 2012
Türk Siyasal Partilerinin Hatay'daki Suriyeli Sığınmacılar Konusundaki Açıklamaları ve Hatay'daki Siyasal Parti Temsilcileri ile Hareketlerin Suriye Olaylarına Yaklaşımları (Mart-Aralık 2011) (Tr)

ORSAM Rapor No: 100
Ocak 2012
Irak İstatistikleri (Tr)

ORSAM Rapor No: 101
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 11
Ocak 2012
Emniyetli İçme Suyu ve Sanitasyon Hakkı (Tr)

ORSAM Rapor No: 102
Ocak 2012
Irak Hangi Şartlarda, Nasıl Parçalanabilir?: En Kötüye Hazırlıklı Olmak (Tr – Eng)

ORSAM Rapor No: 103
Ocak 2012
Irak'ta Petrol Mücadelesi: Çok Uluslu Şirketler, Uluslararası Anlaşmalar ve Anayasal Tartışmaların Işığında Bir Analiz (Tr)

ORSAM Rapor No: 104
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 12
Şubat 2012
Sınırdaş Akiferler Hukuku Taslak Maddeleri Üzerine Bir Değerlendirme (Tr – Eng)

ORSAM Rapor No: 105
Şubat 2012
Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları (Tr)

ORSAM Rapor No: 106
Şubat 2012
Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları (Tr)

ORSAM Rapor No: 107
Şubat 2012
Uluslararası Hukuk ve Irak Anayasası Açısından Azınlıkların İnsan Hakları (Tr)

ORSAM Rapor No: 108
Şubat 2012
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (EİT) Geleceği (Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 109
Şubat 2012
Türkiye'nin Yükselişi ve "Bric" Bölgesi (It)

ORSAM Rapor No: 110
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 13
Mart 2012
Irak'ta Su Kaynakları ve Yönetimi (Tr)

ORSAM Rapor No: 111
Mart 2012
Suriye Kürt Muhalefetine Eleştirel Bir Bakış (Tr)

ORSAM Rapor No: 112
Mart 2012
İran İslam Cumhuriyetinde Anayasal Sistem ve Siyasal Partiler (Tr)

ORSAM Rapor No: 113
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 18
Nisan 2012
Mongolia: A Developing Democracy and a Magnet for Mining (Eng)

ORSAM Rapor No: 114
Nisan 2012
Karikatürlerle Suriye Sorununu Anlamak – 8 (Tr)

ORSAM Rapor No: 115
Nisan 2012
Suriye'de Güvenli Bölge Tartışmaları: Türkiye Açısından Riskler, Fırsatlar ve Senaryolar (Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 116
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 14
Nisan 2012
Fayda Paylaşımı Kavramı, Teorik Altyapısı ve Pratik Yansımaları (Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 117
Nisan 2012
Musul'a Yatırım Geleceği Yatırım Demektir (Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 118
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 19
Mayıs 2012
Ukrayna - Türkiye Ticari - Ekonomik Münasebetlerinin Analizi (Tr - Rus)

ORSAM Rapor No: 119
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 20
Mayıs 2012
Bölgesel Gelişimin Trend ve Senaryolarının Araştırılmasındaki Araç: Jeopolitik Dinamikler (Tr - Rus)

ORSAM Rapor No: 120
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 21
Mayıs 2012
Kazakistan Siyasal Sisteminin Gelişimi: 2012 Parlamento Seçimleri (Tr)

ORSAM Rapor No: 121
Mayıs 2012
Musul'da Yerel Siyaset ve Irak Siyasetinde Yeni Dinamikler (Saha Çalışması) (Tr - Eng - Ger)

ORSAM Rapor No: 122
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 15
Mayıs 2012
Irak'ta Su Kaynakları Yönetimi (Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 123
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 22
Haziran 2012
Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi (Tr)

ORSAM Rapor No: 124
Temmuz 2012
Türkiye Afrika'da: Eylem Planının Uygulanması ve Değerlendirme On Beş Yıl Sonra (Tr - Eng - Fr)

ORSAM Rapor No: 125
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 23
Temmuz 2012
Rusya'nın Ortadoğu Politikası (Tr)

ORSAM Rapor No: 126
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 16
Temmuz 2012
Yeni Çerçeve Su Kanunu'na Doğru: Su Kanunu Taslağı Üzerine Notlar (Tr)

ORSAM Rapor No: 127
Ağustos 2012
Suriye'de Kürt Hareketleri (Tr)

ORSAM Rapor No: 128
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 24
Eylül 2012
Günümüz Şartlarında Türkiye - Belarus Ekonomik Münasebetlerinin Gelişimi (Tr - Rus - Eng)

ORSAM Rapor No: 129
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 25
Eylül 2012
Belarus-Türkiye: Devletlerarası İşbirliğinin Pozitif Dinamikleri (Tr - Rus - Eng)

ORSAM Rapor No: 130
Suriye Çerçevesi
Kasım 2012 (Tr)

ORSAM Rapor No: 131
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 26
"The Third Wave": Geopolitics of Postmodernism
Kasım 2012 (Eng)

AKADEMİK KADRO

Hasan Kanbolat	ORSAM Başkanı
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Bilkent Üniversitesi
Doç. Dr. Tank Oğuzlu	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Uluslararası Antalya Üniversitesi
Doç. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu Ekonomileri - Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Şahin	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Özlem Tür	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ODTÜ
Doç. Dr. İlyas Kemaloğlu (Kamalov)	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Habib Hümmüzlü	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Ahi Evran Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Canat Mominkulov	ORSAM Uzmanı, Avrasya, El Farabi Kazak Milli Üniversitesi
Dr. Abdullah Alshamri	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ORSAM Riyad Temsilcisi
Dr. Neslihan Kevser Çevik	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Elmira Cheremisova	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, St. Petersburg Üniversitesi
Dr. Didem Daniş	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Galatasaray Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Dr. Jale Nur Ece	ORSAM Danışmanı, Deniz Emniyeti ve Güvenliği
Dr. Yaşar Sarı	ORSAM Danışmanı, Avrasya - ORSAM Bişkek Temsilcisi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv. Öğretim Üyesi
Dr. Süreyya Yiğit	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Av. Aslıhan Erbaş Açıklı	ORSAM Danışmanı, Enerji - Deniz Hukuku
Pınar Arkan	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü
Volkan Çakır	ORSAM Danışmanı, Afrika - ORSAM Antananarivo (Madagaskar) Temsilcisi
Bilgay Duman	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Noyan Gürel	ORSAM İzmir Temsilcisi
Selen Tonkuş	ORSAM Erbil (Irak) Temsilcisi
Oytun Orhan	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Sercan Doğan	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Nebahat Tanrıverdi	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Uğur Çil	ORSAM, Ortadoğu
Leyla Melike Koçgündüz	ORSAM, Ortadoğu & Projeler
Ufuk Döngel	ORSAM, Ortadoğu
Göknil Erbaş	ORSAM, Karadeniz
Aslı Değirmenci	ORSAM, Ortadoğu
Jubjana Vila	ORSAM, Ortadoğu
Mavjuda Akramova	ORSAM, Ortadoğu

ORSAM Su Araştırmaları Programı

Dr. Tuğba Evrim Maden	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı
Dr. Seyfi Kılıç	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı
Kamil Erdem Güler	ORSAM Su Araştırmaları Programı
Çağlayan Arslan	ORSAM Su Araştırmaları Programı

ORSAM DANIŞMA KURULU

Dr. İsmet Abdülmecid	Irak Danıştay Eski Başkanı
Prof. Dr. Hayati Aktaş	ORSAM Trabzon Temsilcisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Ramazan Daurov	Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü, Direktör Yardımcısı
Prof. Dr. Vitaly Naumkin	Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü Direktörü
Dr. Abdullah Alshamri	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ORSAM Riyad Temsilcisi
Hasan Alsancak	BP & BTC Türkiye, Enerji Güvenliği Direktörü
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Ahat Andican	Devlet Eski Bakanı, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Dorayd A. Noori	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı Yardımcısı
Prof. Dr. Tayyar An	Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Ali Arslan	İstanbul Üniversitesi, Tarih Bölümü
Büyükelçi Shaban Murati	Arnavutluk Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü
Başar Ay	Türkiye Tekstil Sanayii İşveren Sendikası Genel Sekreteri
Hediye Levent	Gazeteci (Suriye)
Prof. Dr. Mustafa Aydın	Kadir Has Üniversitesi Rektörü
Doç. Dr. Ersel Aydınli	Bilkent Üniversitesi Rektör Yardımcısı & Fulbright Genel Sekreteri
Yaşar Yakış	Büyükelçi, Dışişleri Eski Bakanı
Patrick Seale	Ortadoğu ve Suriye Uzmanı
Prof. Dr. Hüseyin Bağcı	ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Aftab Kamal Pasha	Hindistan Batı Asya Araştırmaları Merkezi Başkanı
İtır Bağdağı	İzmir Ekonomi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği Bölümü
Prof. Dr. İdris Bal	TBMM 24. Dönem Milletvekili
Yrd. Doç. Dr. Ersan Başar	Karadeniz Teknik Üniversitesi, Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Bölüm Başkanı
Dr. Sami Al Taqi	Orient Research Center Başkanı
Kemal Beyatlı	Irak Türkmen Basın Konseyi Başkanı
Barbaros Binicioğlu	Ortadoğu Danışmanı
Safarov Sayfulla Sadullaevich	Tacikistan Cumhurbaşkanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Ali Birinci
Doç. Dr. Mustafa Budak
Dr. Hasan Canpolat
E. Hava Orgeral Ergin Celasin
Volkan Çakır
Doç. Dr. Mitat Çelikpala
Çetiner Çetin
Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya
Dr. Didem Daniş
Prof. Dr. Volkan Ediger
Prof. Dr. Cezmi Eraslan
Prof. Dr. Çağrı Erhan
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen
Dr. Amer Hasan Fayyadh
Dr. Farhan Ahmad Nizami
Av. Aslıhan Erbaş Açikel
Cevat Gök
Mete Göknel
Osman Göksele
Timur Göksele
Prof. Dr. Muhamad Al Hamdani
Numan Hazar
Habib Hümmüzlü
Doç. Dr. Pınar İpek
Dr. Tuğrul İsmail
Prof. Dr. Alexandr Kolesnikov
Doç. Dr. İlyas Kemaloğlu (Kamalov)
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
Doç. Dr. Şenol Kantarcı
Selçuk Karaçay
Doç. Dr. Nilüfer Karacasulu
İsmet Karalar
Prof. Dr. M. Lütfullah Karaman
Yrd. Doç. Dr. Şaban Kardaş
Doç. Dr. Elif Hatun Kılıçbeyli
Prof. Dr. Aleksandr Knyazev
Prof. Dr. Erol Kurubaş
Prof. Dr. Talip Küçükcan
Arslan Kaya
Dr. Hicran Kazancı
İzzettin Kerküklü
Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu
Av. Tuncay Kılıç
Dr. Max Georg Meier
Prof. Dr. Mosa Aziz Al Mosawa
Prof. Dr. Mahir Nakip
Doç. Dr. Tarık Ögüzlu
Prof. Dr. Çınar Özen
Murat Özçelik
Muhammed Nurettin
Doç. Dr. Harun Öztürkler
Dr. Bahadır Pehlivanlı
Prof. Dr. Victor Panin
Doç. Dr. Fırat Purtaş
Prof. Dr. Suphi Saatçi
Dr. Yaşar Sarı
Ersan Sankaya
Yrd. Doç. Dr. Bayram Sinkaya
Doç. Dr. İbrahim Sirkeci
Dr. Aleksandr Sotnichenko
Zaher Sultan
Dr. Irina Svistunova
Doç. Dr. Mehmet Şahin
Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin
Mehmet Şüküroğlu
Doç. Dr. Oktay Tanrısever
Prof. Dr. Erol Taymaz
Prof. Dr. Sabri Tekir
Dr. Gönül Tol
Doç. Dr. Özlem Tür
M. Ragıp Vural
Dr. Ermanno Visintainer
Dr. Umut Uzer
Prof. Dr. Vatanay Yagya
Dr. Süreyya Yiğit
Osman Göksele

Polis Akademisi
Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı
İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı
23. Hava Kuvvetleri Komutanı
ORSAM Danışmanı, Afrika
Kadir Has Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Gazeteci (Orta Doğu)
YÖK Başkanı
ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Galatasaray Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
İzmir Ekonomi Üniversitesi, Ekonomi Bölümü
Başbakanlık Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı
Ankara Üniversitesi, Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü
ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Bağdat Üniversitesi, Siyaset Bilimi Fakültesi Dekanı
Oxford Üniversitesi İslami Çalışmalar Merkezi Yöneticisi
ORSAM Danışmanı, Enerji - Deniz Hukuku
Irak El Fırat TV Türkiye Müdürü
BOTAŞ Eski Genel Müdürü
BTC ve NABUCCO Koordinatörü
Beyrut Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi
Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı
Emekli Büyükelçi
ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Diplomat
ORSAM Danışmanı, Avrasya
ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Bilkent Üniversitesi
Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Vodafone Genel Müdür Yardımcısı
Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Edremit Belediye Başkanı Danışmanı
Fatih Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Çukurova Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Rus-Slav Üniversitesi (Bişkek)
Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü
KPMG ,Yeminli Mali Müşavir
Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi
Kerkük Vakfı Başkanı
Okan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Edremit Belediye Başkanı
Hanns Seidel Vakfı Proje Müdürü (Bişkek)
Bağdat Üniversitesi Rektörü
Erciyes Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi
ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Uluslararası Antalya Üniversitesi
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarı
Beyrut Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Pyatigorsk Üniversitesi (Pyatigorsk, Rusya Federasyonu)
Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı
Kerkük Vakfı Genel Sekreteri
ORSAM Danışmanı, Avrasya - ORSAM Bişkek Temsilcisi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv. Öğretim Üyesi
Türkmeneli TV (Kerkük, Irak)
ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Regent's College (Londra, Birleşik Krallık)
St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Lübnan Türk Cemiyeti Başkanı
Rusya Strateji Araştırmaları Merkezi, Türkiye-Ortadoğu Araştırmaları Masası Uzmanı
ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Enerji Uzmanı
ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
ODTÜ, Kuzey Kıbrıs Kampüsü Rektör Yardımcısı
İzmir Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dekanı
Middle East Institute Türkiye Çalışmaları Direktörü
ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
2023 Dergisi Yayın Koordinatörü
Vox Populi Direktörü (Roma, İtalya)
İstanbul Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
St. Petersburg Şehir Parlamentosu Milletvekili, St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
ORSAM Avrasya Danışmanı
BTC ve NABUCCO Koordinatörü

Timur Göksel
Prof. Dr. Muhamad Al Hamdani
Habib Hümmüzlü
Numan Hazar
Doç. Dr. Pınar İpek
Dr. Tuğrul İsmail
Doç. Dr. İlyas Kemaloğlu (Kamalov)
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
Doç. Dr. Şenol Kantarcı
Selçuk Karaçay
Doç. Dr. Nilüfer Karacasulu
Prof. Dr. M. Lütfullah Karaman
Yrd. Doç. Dr. Şaban Kardeş
Doç. Dr. Elif Hatun Kılıçbeyli
Prof. Dr. Aleksandr Knyazev
Prof. Dr. Erol Kurubaş
Prof. Dr. Talip Küçükcan
Arslan Kaya
Dr. Hicran Kazancı
İzzettin Kerküklü
Prof. Dr. Mustafa Kibaroglu
Prof. Dr. Mosa Aziz Al Mosawa
Prof. Dr. Mahir Nakip
Doç. Dr. Tanık Oğuzlu
Prof. Dr. Çınar Özen
Murat Özçelik
Doç. Dr. Harun Öztürkler
Dr. Bahadır Pehlivan Türk
Prof. Dr. Victor Panin
Doç. Dr. Fırat Purtaş
Prof. Dr. Suphi Saatçi
Dr. Yaşar Sarı
Ersan Sankaya
Dr. Bayram Sinkaya
Doç. Dr. İbrahim Sirkeci
Dr. Aleksandr Sotnichenko
Zaher Sultan
Dr. Irina Svistunova
Doç. Dr. Mehmet Şahin
Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin
Mehmet Şüküroğlu
Doç. Dr. Oktay Tannsever
Prof. Dr. Erol Taymaz
Prof. Dr. Sabri Tekir
Dr. Gönül Tol
Doç. Dr. Özlem Tür
M. Ragıp Vural
Dr. Ermanno Visintainer
Dr. Umut Uzer
Prof. Dr. Vatanyar Yagya
Dr. Süreyya Yiğit

Beyrut Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi
Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı
ORSAM Ortadoğu Danışmanı
Emekli Büyükelçi
Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
ORSAM Danışmanı, Avrasya
Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Vodafone Genel Müdür Yardımcısı (Türkiye)
Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Fatih Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Çukurova Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Rus-Slav Üniversitesi (Bişkek, Kırgızistan)
Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü
KPMG, Yeminli Mali Müşavir
Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi
Kerkük Vakfı Başkanı
Okan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Bağdat Üniversitesi Rektörü
Erciyes Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi
ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Bilkent Üniversitesi
Ankara Üniversitesi, SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü
Türkiye Cumhuriyeti Bağdat Büyükelçisi
ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisat Bölümü
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Pyatigorsk Üniversitesi (Pyatigorsk, Rusya)
Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı
Kerkük Vakfı Genel Sekreteri
ORSAM Danışmanı, Avrasya – ORSAM Bişkek Temsilcisi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv.
Türkmeneli TV - (Kerkük, Irak)
ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Atatürk Üniversitesi
Regent's College (Londra, Birleşik Krallık)
St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Lübnan Türk Cemiyeti Başkanı
Rusya Strateji Araştırmaları Merkezi, Türkiye-Ortadoğu Araştırmaları Masası Uzmanı
ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Enerji Uzmanı
ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
ODTÜ, Kuzey Kıbrıs Kampüsü Rektör Yardımcısı (KKTC)
İzmir Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dekanı
Middle East Institute Türkiye Çalışmaları Direktörü (ABD)
ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü
2023 Dergisi Yayın Koordinatörü
Vox Populi Direktörü (Roma-İtalya)
İstanbul Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
St. Petersburg Şehir Parlamentosu Milletvekili, St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
ORSAM Avrasya Danışmanı

ORTADOĞU ETÜTLERİ YAYIN KURULU

Meliha Benli Altunışık
Bülent Aras
Tayyar An
İlker Aytürk
Recep Boztemur
Katerina Dalacoura
F. Gregory Gause
Fawaz Gerges
Ahmet K. Han
Raymond Hinnebusch
Rosemary Hollis
Bahgat Korany
Peter Mandaville
Emma Murphy

ODTÜ
Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
Uludağ Üniversitesi
Bilkent Üniversitesi
ODTÜ
Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Vermont Üniversitesi (ABD)
Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Kadir Has Üniversitesi
St. Andrews Üniversitesi (Birleşik Krallık)
City Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)
George Mason Üniversitesi (ABD)
Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)

ORTADOĞU ANALİZ YAYIN KURULU

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık
Hasan Kanbolat
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen

ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
ORSAM Başkanı
Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
ORSAM Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı

Mithatpaşa Caddesi 46/6 Kızılay-ANKARA
Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr